

నేతాజీ సుభాష్ చంద్రబోస్

బాలసాహిత్యం

నేతాజీ
సుభాష్ చంద్రబోస్
కథ

రెడ్డి రాఘవయ్య

ప్రగతి పబ్లిషర్స్
హైదరాబాదు. (ఆం.ప్ర.)

Children's Literature:
STORY OF NETAJI SUBHAS CHANDRABOSE
By Reddy Raghavaiah

ప్రతులు : 1000

ప్రథమ ముద్రణ : మే, 2001.

© రెడ్డి రాఘవయ్య

ఛైట్ డిజైన్: రాజా

వెల: రూ.25-00

హెచ్చరిక

ఈ పుస్తకంలో ఏ భాగాన్ని కూడా పూర్తిగా గానీ, కొంతగానీ కాపీరైట్ హోల్డరు / ప్రచురణకర్తల నుండి ముందుగా రాతమూలకంగా అనుమతి పొందకుండా ఏ రూపంగా వాడుకున్నా, కాపీరైట్ చట్టరీత్యా నేరం.

సోల్ డిస్ట్రిబ్యూటర్స్: విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్,
అబ్బిడ్స్, హైదరాబాద్ - 500 001.

విశాలాంధ్ర బుక్ హౌస్,
అబ్బిడ్స్/సుల్తాన్ బజార్ - హైదరాబాదు,
విజయవాడ, విశాఖపట్టణం,
కాకినాడ, గుంటూరు, అనంతపురం,
హన్మకొండ, తిరుపతి.

ముద్రణ: కళాంజలి గ్రాఫిక్స్, హైదరాబాదు-29. ఫోన్: 3229831

విషయసూచిక

1. వినయశీలి	...	1
2. బాల్యం	...	4
3. పాఠశాలలో బాలసుభాస్	...	6
4. సత్యాన్వేషణ	...	8
5. చేయని నేరానికి	...	10
6. ప్రజాసేవ-సైనికశిక్షణ	...	12
7. ఎంతో గొప్పత్యాగం	...	15
8. స్వాతంత్ర్య ఉద్యమంలో సుభాస్	...	18
9. మాండలే జైలులో మహనీయుడు	...	22
10. రాజకీయాలలో	...	25
11. విదేశాలలో సుభాస్	...	28
12. కాంగ్రెస్ అధ్యక్ష పదవి	...	33
13. సాహసోపేతమైన ప్రయాణం	...	36
14. జైహింద్!	...	40
15. భారత స్వాతంత్ర్య సమితి	...	45
16. సముద్రజలాలలో సాహసయాత్ర	...	48
17. స్వతంత్ర భారతప్రభుత్వం	...	51
18. చలో ఢిల్లీ... చలో ఢిల్లీ	...	55
19. చివరిఘట్టం	...	60

నేతాజీ సుభాష్ చంద్రబోస్ కథ

వినయశీలి...

అది సుమారు 1943వ సంవత్సరంలో ఒకరోజు.

సింగపూర్ పట్టణంలో భారతీయుల సభ జరుగుతున్నది. ఆ సభా వేదిక మీదకు జేరడానికి ఒక వ్యక్తి వెళుతున్నాడు. సహచరులు, సభానిర్వాహకులు వెంట వస్తున్నారు.

ఆయన ఆజానుబాహువు... తీర్చిదిద్దినట్లున్నది శరీర ఆకృతి... ఆయనలో రాజసం ఉట్టిపడుతున్నది.. ఆయనను చూడగానే సభికులంతా “జయ..జయ” నినాదాలు చేయసాగారు.

“ఇంక్విలాబ్ జిందాబాద్!”

అజాద్ హింద్ ఫౌజ్ జిందాబాద్!”

అనే నినాదాలు అంతటా ప్రతిధ్వనించాయి...

ఇంతలో ఒక ముసలమ్మ ఆయన దారికి అడ్డం వచ్చింది. భక్తిభావంతో ఆయన పాదాలను స్పృశించబోయింది.

పరిస్థితి గ్రహించిన ఆయన వెంటనే ఆమె కంటే ముందే వంగాడు.. వెంటనే ఆమె పాదాలు తాకాడు. వినయంతో ఇలా అన్నాడు.. “అమ్మా! నీవు నాకంటే వయసులో పెద్దదానివి.. నీలాంటి వారి దీవెనలే నాకు కావాలి.. దీవించు తల్లీ!” అని.. ఆ మాటలు విన్నవారంతా ఆశ్చర్యపోయారు.. ఆయనలోని నమ్రతకు జేజేలు పలికారు..

ఆ ముసలమ్మ ఆనందంతో ఉక్కిరిబిక్కిరి అయ్యింది.. ఆయన కోరినట్లుగానే “నీవు తలపెట్టిన కార్యం సఫలం అగుగాక!” అని ప్రేమతో దీవించింది..

ఆ మాటలు విన్న ఆయన పులకించిపోయాడు..

ఇలా పెద్దలంటే నమ్రతాభావాన్ని ప్రదర్శించిన ఆయనే “నేతాజీ సుభాష్ చంద్రబోస్”..

భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం కావాలని ఎన్నో త్యాగాలు చేశాడు... 11 సార్లు అరెస్టు కాబడి.. జైలుకెళ్లాడు.. లెక్కలేనన్ని కష్టాలను అనుభవించాడు.. ధైర్యం- సాహసం- పట్టుదల- కార్యదీక్ష కలగలసిన మహనీయుడు అతడు.. మతం, రాష్ట్రం, భాషలాంటి సంకుచితభావాలకు అతీతంగా కృషి చేశాడు...

మహామహాల ప్రశంసలను అందుకున్నాడు..

“నేతాజీ జీవితం నుండి మనం ఒక పాఠాన్ని నేర్చుకోవలసి ఉంది.. మతం, భాష, రాష్ట్రంలాంటి సంకుచిత భావాలకు లోనుకాకుండా అందరూ కలసి కృషి చేసే శక్తిని ఆయన తన అనుచరులకు నేర్పాడు...” అన్నారు మహాత్మాగాంధీజీ...

ఆయన చేసిన త్యాగాలను ప్రస్తుతిస్తూ మహామేధావి డాక్టర్ సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణన్ ఇలా అన్నారు..

“నేతాజీ ఉన్నత శ్రేణికి చెందిన దేశభక్తుడు.. జీవితమంతా దేశసేవలోనే గడిపిన మహనీయుడు.. ఆయన ప్రదర్శించిన ధైర్యము, సాహసము, త్యాగము భారత స్వాతంత్ర్య చరిత్రలో భాగాలైపోయాయి.. ముందు తరాలు ఆయన త్యాగమయ జీవితాన్ని సగర్వంగా.. సభక్తియుతంగా పఠించి ఆయనకు జోహార్లు అర్పించగలరు...”

కవయిత్రి, భారత స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో పాలుపంచుకున్న విధుషీమణి శ్రీమతి సరోజినీనాయుడు.. ఆమె ఆయన చేసిన కృషిని ఈ విధంగా ప్రశంసించింది..

“భారత స్వాతంత్ర్య చరిత్రకు, సుభాస్ చంద్రుని పేరుకు విడదీయరాని సంబంధం ఉన్నది.. ప్రగాఢమైన ఆయన స్వాతంత్ర్య వాంఛ, ఎట్టి కష్టాలనైనా ధైర్యంతో ఎదుర్కొనగల శక్తి, అసమానమైన సంఘటనా చాతుర్యము, విదేశాలలో ఎన్నో కష్టాలను ఎదుర్కొంటూ భారతదేశ స్వాతంత్ర్యం కోసం ఆయన చేసిన కృషి ప్రశంసంపదగినవి..”

ఆయన అజాద్ హింద్ ఫౌజును విదేశాలలో ఉన్న భారతీయులతో నిర్మించాడు.. దానిలో ఎన్నో రాష్ట్రాలవారు, మతాలవారు ఉండేవారు.. వారందరి మధ్య ఏ గొడవలూ రాకుండా, భారత స్వాతంత్ర్యం కోసం సమైక్యంగా కృషి చేసేలా తీర్చిదిద్దాడు..

“మత సమస్య భారతదేశంలో ఎన్నో చిక్కులను సృష్టించింది.. కాని అజాద్ హింద్ ఫౌజులో మత విభేదాలు ఎక్కడా కనిపించవు.. హిందువులు, మహమ్మదీయులు, శిక్కులు, అందరూ సమైక్యతతో పనిచేశారు.. నిస్వార్థ త్యాగశీలంతో, తమ తమ వైషమ్యాలను విస్మరించి ఒకే లక్ష్యం సిద్ధించేందుకు పోరాడారు..” అని జవహర్ లాల్ నెహ్రూ అజాద్ హింద్ ఫౌజును మెచ్చుకున్నాడు..

అటువంటి మహనీయుని జీవిత కథను చెప్పకుండా!

అజాద్ హింద్ ఫౌజ్ నేత నేతాజీ సుభాష్ చంద్రబోస్

* * *

బాల్యం...

అది 1897వ సంవత్సరం.. జనవరి నెల 23వ తేదీ...

ఒరిస్సా రాష్ట్రంలో 'కటక్' అనే పట్టణం ఉన్నది.. ఆ కటక్ లోని 'ఒరియా బజార్'లో ఒక భవనం ఉన్నది.. ఆ భవనంలో ఆరోజు ఒక బాలుడు కళ్లు తెరిచాడు..

ఆ బాలుడి పూర్వీకులది అసలు బెంగాల్ రాష్ట్రం.. కలకత్తాకు కొద్ది దూరంలో 24వ దక్షిణ పరగణాలో "కొడాలియా" అనే గ్రామం ఉన్నది.. ఆ గ్రామమే అతడి పూర్వీకుల గ్రామం. ఆ గ్రామం దగ్గరలో "చాంగ్రిపోటా, హరినవి" అనే రెండు గ్రామాలు కూడా ఉన్నాయి.. (ఆ మూడు గ్రామాలకూ కలిపి భారత ప్రభుత్వం ఒక రైల్వే స్టేషన్ ను ఏర్పాటు చేసింది.. దానికి ఆయన జ్ఞాపకార్థం "సుభాష్ గ్రామ్" అని పేరు పెట్టబడింది..)

ఆ బాలుడి తండ్రి జానకీనాథబోసు.. తల్లి ప్రభావతీదేవి.. ఆ చిన్ని బాలుడు ఆ ఇంట్లో తొమ్మిదవవాడు.. మగపిల్లల్లో ఆరవవాడు.. తరువాత ఆ దంపతులకు ఇంకా నలుగురు పిల్లలు జన్మించారు.. తల్లితండ్రులు ఆ బాలుడికి ముద్దుగా "సుభాస్ చంద్ర" అని పేరు పెట్టుకున్నారు.. వారి వంశం పేరు "బోస్". అందువల్ల ఆ పిల్లవాడు సుభాస్ చంద్రబోసుగా పిలువబడ్డాడు.

తండ్రి 'న్యాయశాస్త్రం' చదివిన తరువాత 'కటక్' వచ్చాడు.. 1885లో కటక్ బార్ లో చేరి న్యాయవాదిగా స్థిరపడ్డాడు.. అక్కడ మంచి పేరు తెచ్చుకున్నాడు.. అతడు మంచి మేధావి.. త్యాగశీలి.. తనప్రతిభతో ప్రభుత్వన్యాయవాది అయ్యాడు.. కొన్నాళ్లకు పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటర్ అయ్యాడు..

న్యాయవాది అయినా ప్రజలకు మేలు జరిగే కార్యక్రమాలలో పాల్గొంటూ ఉండేవాడు.. "ప్రతివారు విద్య నేర్చుకోవాలి" అంటూ ఎన్నో పాఠశాలలు పెట్టించాడు.. పేద విద్యార్థులకు ఆర్థికంగా సహాయపడి, వారు విద్య నేర్చుకొనేలా చేసేవాడు...

ఈ గొప్పతనాల వల్ల ఆయన కటక్ కు పురపాలక సంఘాన్ని స్థాపించినప్పుడు చైర్మన్ గా ఎన్నికయ్యాడు.. తరువాత 1912లో బెంగాల్ శాసనసభకు సభ్యుడిగా ఎన్నుకోబడ్డాడు..

"అన్ని మతాలూ సమానమే! మతాలలోని మంచిని గ్రహించాలి.." అని నమ్మి ఆచరించినవాడు.. ఆయన ప్రజాసేవకు మెచ్చి ఆంగ్ల ప్రభుత్వం "రాయబహదూర్"

బిరుదును ఇచ్చిసత్కరించింది.. భారతీయులను అమానుషంగా హింసిస్తుండేది అప్పటి ఆంగ్లప్రభుత్వం... అందుకు నిరసనగా కొన్నాళ్లకు ఆ బిరుదును వదిలిపెట్టాడు...

సుభాష్ తల్లి ప్రభావతీదేవి దైవభక్తిపరురాలు.. పెద్దగా చదువుకోలేదు.. కాని భారతీయ సంప్రదాయపద్ధతులు చక్కగా తెలుసుకున్నది.. 'మంచీ మర్యాద' తెలిసిన మహిళగా పేరు తెచ్చుకున్నది...

తండ్రి ఎప్పడూ తన పనుల్లో తాను మునిగి తేలుతూ ఉండేవాడు... తల్లికేమో ఇతర పిల్లలతో సరిపోతుండేది.. అందువల్ల బాలసుభాష్ బాగోగులను ఒక పనిఅమ్మాయి చూసుకుంటూ ఉండేది... ఆ అమ్మాయి పేరు శారద.. బాలసుభాష్‌ను "రాజా!" అని పిలుస్తూ ముద్దు చేస్తుండేది.. ఈమె ద్వారా పేదవారిని ప్రేమించేతత్వం చిన్ననాటినుండే సుభాష్ అలవరచుకున్నాడు...

పాఠశాలలో బాలసుభాస్...

బాలసుభాస్ కు 5 సంవత్సరాల వయస్సు వచ్చింది..

తల్లిదండ్రులు పాఠశాలలో చేర్పించాలనుకున్నారు..

“ప్రభా! మన సుభాస్ ను పాఠశాలకు పంపించాలి!” అని అన్నాడు జాకీనాథబోసు...

“ఏ పాఠశాలకు పంపిద్దామండీ?” అని అమాయకంగా అడిగింది ప్రభావతీదేవి...

“ప్రాటెస్టెంట్ యూరోపియన్ పాఠశాల ఉన్నది కదా! దానిలో చేరుద్దాం!”

“అబ్బో! అది ఇంగ్లీషు పాఠశాల కదా! అసలే అది బాప్టిస్టు మిషన్ ద్వారా నడుపబడుతున్నది.. మరి మన అబ్బాయికి బెంగాలీ రావాలిగా!” ఆమె సందేహం వెలిబుచ్చింది..

“ఇప్పుడు బెంగాలీ ఎందుకు? ఆంగ్లంలో పునాది ఉంటే ముందు ముందు బాగా రాణిస్తాడు..” ఆయన తన అభిప్రాయం చెప్పాడు..

అనుకున్నట్లుగానే సుభాస్ ను “ప్రాటెస్టెంట్ యూరోపియన్ పాఠశాలలో” చేర్చారు.. అక్కడ ఆంగ్లంలోనే బోధన.. దానిలో ఎక్కువ మంది ఆంగ్లేయుల పిల్లలు ఉన్నారు.. కొంతమంది భారతీయ బాలలూ ఉన్నారు.. అందరూ ఉన్నత కుటుంబాలకు చెందినవారు.

పద్ధతులన్నీ ‘ఆంగ్లేయ పద్ధతులు’. బైబిల్ కూడా నేర్పుతూ ఉండేవారు.. బాల సుభాస్ చెప్పింది చక్కగా నేర్చుకొనేవాడు.. ఆటపాటలంటే శ్రద్ధ లేదు.. కానీ పుస్తకాలంటే ఎక్కువ శ్రద్ధ చూపేవాడు..

అందువలన అక్కడి ఉపాధ్యాయుల మన్ననలను అందుకున్నాడు.. ఇలా ఆ పాఠశాలలో ఏడు సంవత్సరాలు గడిపాడు.

1909లో ఆ పాఠశాల వదలిపెట్టాడు..

కలక్ట్ లోనే ఉన్న “రేవెన్ షా కాలేజియేట్ హైస్కూలు”లో చేరాడు.. అది కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయం ఆధ్వర్యంలో నడుస్తున్న భారతీయ పాఠశాల.. అక్కడ బెంగాలీ కూడా నేర్పేవారు..

బెంగాలీ నేర్చుకోవటానికి సుభాస్ చాలా కష్టపడ్డాడు.. ‘సాధనతో సమకూరని పనులు లేవు’ అన్నదానిని నిరూపించాడు... బెంగాలీలో కూడా మంచి ప్రావీణ్యాన్ని సంపాదించాడు.. సుభాస్ కు ఆంగ్లంలో మంచి పునాది ఏర్పడి ఉన్నది... అందువలన

కష్టపడి చదివేవాడు.. ప్రతిక్లాసులోనూ మంచి మార్కులు తెచ్చుకుంటూ ఉండేవాడు...

ఆ పాఠశాలకు “వేణీ మాధవ దాస్” అనే ఆయన ప్రధానోపాధ్యాయుడిగా ఉండేవాడు.. ఆయనకు సుభాస్ అంటే అభిమానం ఏర్పడింది.. ఆప్యాయంగా చూసేవాడు.. ఆయన దగ్గర సుభాస్ కు మంచి చనువు ఏర్పడింది.. ఆయన సుభాస్ కు మంచి గురువుగానే కాకుండా, సహచరుడిగాను, మార్గదర్శిగానూ ఉండేవాడు... జాతీయభావాలు - మతం అంటే ఒక అభిప్రాయం వేణీ మాధవదాస్ నుండే అతడు నేర్చుకున్నాడు.. అంతేకాకుండా తనచుట్టూ ఉన్న ప్రకృతిని ప్రేమించటం కూడా నేర్చుకున్నాడు..

కొన్నాళ్లకు ఆయన ఆ పాఠశాలను వదలి వేరేచోటికి వెళ్లవలసి వచ్చింది... అప్పుడు సుభాస్ పడిన బాధ అంతా ఇంతా కాదు.. ఒక ఆప్తుడిని కోల్పోయినట్లు బాధపడ్డాడు.

చదువుతోపాటే సంఘసేవ కూడా నేర్చుకున్నాడు..

సమయం దొరికినప్పుడల్లా తన స్నేహితులను వెంటబెట్టుకొని దగ్గరలోని గ్రామాలకు వెళ్లేవాడు.. అక్కడ రోగులకు సేవ చేసేవాడు.. పిల్లలకు పాఠాలు చెప్పేవాడు.. అలా తరుచూ పల్లెలకు వెళ్లి భారతదేశ స్వరూపాన్ని అవగాహన చేసుకోగలిగాడు...

ఇటువంటి పరిస్థితుల్లో ఉన్నా చదువు అంటే అశ్రద్ధ చేయలేదు..

1913 మార్చిలో మెట్రిక్యులేషన్ పరీక్ష వ్రాశాడు..

మామూలుగా కాకుండా మంచిమార్కులతో ఉత్తీర్ణుడయ్యాడు... అంతేకాకుండా కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయం అంతటిలో రెండవ స్థానం సంపాదించాడు.

తమ కుమారుని ప్రతిభకు తల్లితండ్రులు ఎంతో పొంగిపోయారు.

సత్యాన్వేషణ...

అతడు మెట్రీక్యులేషన్ ఉత్తీర్ణుడయ్యింది కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయం నుండి. అందువలన కాలేజీ చదువుకు కలకత్తా వెళ్లవలసివచ్చింది. ప్రతిభగల విద్యార్థికి ప్రతి విద్యాలయమూ స్వాగతం పలుకుతుంది. అట్లాగే కలకత్తాలోని “ప్రెసిడెన్సీ కాలేజీ” అతడికి స్వాగతం పలికింది.

కాలేజీలో చేరాడు. తల్లిదండ్రులు దూరంగా ఉన్నారు. గురువులా, సహచరుడిలా ఆదరించిన వేణీమాధవ దాస్ కూడా దూరమయ్యాడు. సుభాస్ యవ్వనవంతుడవుతున్న కాలమది. ఒంటరిజీవితం అతడిని పిచ్చివాడిని చేస్తున్నది.

అనుకోని విధంగా ఒకనాడు వాళ్ల బంధువుల ఇంటికి వెళ్లాడు. అక్కడ వివేకానందుడి పుస్తకాలు కంటబడ్డాయి. ఇంకేం! పట్టుబట్టి ఏకదీక్షగా అవి చదవటం సాగించాడు. వాటిని చదువుతూ ఎన్నో విషయాలు తెలుసుకోసాగాడు. అంతేకాకుండా ఏదోతెలియని మానసికఆనందాన్ని అనుభవించసాగాడు.

వివేకానందుడికి చక్కని గురువు లభించాడు. అతడే రామకృష్ణుడు. ‘మరి తనకో గురువు లేడు. అతడిని సంపాదించాలి. గురువు ద్వారా ఉపదేశం పొందాలి’ అని అతడిలో తీవ్రమైన సంఘర్షణ ప్రారంభమయ్యింది. కాలేజీలో అతనికొక స్నేహితుడు లభించాడు. అతడి పేరు ‘హేమంత కుమార్ సర్కార్’. ఇద్దరి భావాలు కలిశాయి.

ఇంతలో కాలేజీ సెలవులు వచ్చాయి.

సుభాస్ తీర్థయాత్రలకు స్నేహితుడిని వెంటబెట్టుకు బయలుదేరాడు. మానసిక శాంతి దొరుకుతుందేమోనని ఇద్దరూ కాషాయవస్త్రాలు ధరించారు. సన్యాసి వేషాల్లో లక్ష్మణ్ రూపాలా, ఋషీకేష్, హరిద్వార్, మధుర, బృందావనం, కాశి, గయ లాంటి పుణ్యక్షేత్రాలు దర్శించారు.

ఎంత తిరిగినా మంచి దృశ్యం ఒక్కటే కంటబడలేదు.

ఎక్కడ చూసినా మోసం, కుళ్లు, కుతంత్రాలే కంటబడ్డాయి. ఆశించింది ఎక్కడా లభించలేదు.

సన్యాసి జీవితంపైనా ఏవగింపు కలిగింది.

అసలు సుభాస్ కర్తవ్యం ఇంకొకవైపు ఉన్నది. అందుకనే ఈ విధంగా జరిగిందేమో?

ఇద్దరూ తిరిగివచ్చి మళ్ళీ కాలేజీలో చేరారు.

సత్యాన్వేషిగా సుఖాస్ చంద్రబోస్

చేయని నేరానికి...

“ఏ నేరమూ చేయకపోయినా శిక్ష పడింది” అంటారు. అట్లాగే మన సుభాష్ తప్పచేయకపోయినా శిక్షను అనుభవించాడు. అది కాలేజీలో జరిగింది.

తీర్థయాత్రలనుండి తిరిగివచ్చి కాలేజీలో చేరాడు.

యఫ్.ఏ. పరీక్ష ప్యాపై “బి.ఏ.” చదవటం సాగించాడు. అది ప్రెసిడెన్సీ కాలేజీయే.

ఆ కాలేజీలో ఎక్కువమంది ఆంగ్లేయులే ఉపాధ్యాయులుగా ఉండేవారు. చివరకు కాలేజీ ప్రిన్సిపాల్ కూడా ఆంగ్లేయుడే!

‘ఇ.ఎఫ్. ఓటెన్’ అని ఒక ఇంగ్లీషు ప్రొఫెసరు ఉండేవాడు. అతడు భారతీయ విద్యార్థులను అవహేళనచేస్తుండేవాడు.

“మీరంతా మొద్దులు. మేమే మిమ్మల్ని నాగరికులుగా తీర్చి దిద్దుతున్నాం! మీ తలకాయల్లో రంపపుపాట్లు తప్ప మెదడు అనేది అసలేలేదు” అని తిడుతూ ఉండేవాడు.

భారతీయ విద్యార్థులంతా ఆ మాటలు విని సహించలేకపోయేవారు. సుభాష్ నాయకత్వంలో వారంతా కాలేజీ ప్రిన్సిపాల్ ను కలుసుకున్నారు.

సుభాష్ ముందుకు వచ్చి “అయ్యా! ప్రొఫెసర్ ఓటెన్ గారి ప్రవర్తన మాకేమీ నచ్చలేదు. మీరు కలుగజేసుకొని ఆయనకు నచ్చజెప్పండి” అని జరిగిన సంగతులు చెప్పాడు. ప్రిన్సిపాల్ వారి మాటలు వింటాడనుకున్నారు. కాని ఆయన మండిపడ్డాడు.

“మీకెంత ధైర్యం! మీ ఉపాధ్యాయుడినే విమర్శిస్తారా? వెళ్లి ఆయన్ను క్షమాపణ వేడుకోండి!” అని చెప్పాడు. పిల్లలు అవాక్కైపోయారు.

“ఈ విషయాన్ని ఎలాగైనా అందరికీ తెలియజేయవలసిందే, అతడు మనల్ని అవమానం చేశాడు. అటువంటి వాడిని క్షమాపణ కోరాలా? ఇది పూర్తిగా అన్యాయం” అని సుభాష్ బాధపడ్డాడు.

“మనం దీనికి ఏదన్నా చేయాలి!” కొందరు విద్యార్థులు గట్టిగా అన్నారు. అంతే. సుభాష్ నాయకత్వంలో పిల్లలంతా కలిసి కాలేజీ క్లాసులు బహిష్కరించారు.

ఈ సంఘటన 1916వ సంవత్సరం జనవరిలో జరిగింది.

ఆ నెల 10వ తేదీనుండి 13వ తేదీ వరకు విద్యార్థులు సమ్మె చేశారు చాలామంది భారతీయఉపాధ్యాయులు కూడా ఆ సమ్మెకు మద్దతు ప్రకటించారు చివరికి ఓటెన్ క్షమాపణ చెప్పకున్నాడు.

దానితో బహిష్కరణ ముగిసింది.

అయినా 'ఓటెన్'లో మార్పు రాలేదు. విద్యార్థుల్ని ఏదో ఒక నెపం తిడుతూ ఉండేవాడు. అది కొందరువిద్యార్థులు సహించలేకపోయారు.

ఒక రోజు కాలేజీ ముగిసింది. తరువాత ఓటెన్ పైఅంతస్తు నుండి మెట్లుమీదుగా దిగివస్తున్నాడు. వెనుకనుండి కొందరు విద్యార్థులు వచ్చి అతడిని బాగా కొట్టి పారిపోయారు.

ఓటెన్ వెనుక నుండి అకస్మాత్తుగా ఈ సంఘటన జరిగింది. కాబట్టి ఎవని ఎవరు చేసిందీ కనిపెట్టలేకపోయాడు.

ఈ విషయమై విచారణ నడిచింది.

అక్కడవున్న కాలేజీ బంట్రోతు సుభాస్ చంద్రుడినీ, అనంగ్ మోహన్ అనగ్ మరో విద్యార్థినీ చూశానని సాక్ష్యం ఇచ్చాడు.

ప్రిన్సిపాల్ వాల్లిర్దరినీ కాలేజీ నుండి డిస్మిస్ చేశాడు. అంతేకాకుండా కలకత్తావిశ్వవిద్యాలయం పరిధిలోని ఏ కాలేజీలోనూ వారిని తిరిగి చేర్చుకోకుండా ఆజ్ఞలుజారీఅయ్యాయి.

అసలు నిజంగా సుభాస్ ఏ పాపమూ ఎరుగడు. కాని అతడు విద్యార్థుల్ని సంఘటపరుస్తూ ఉండేవాడు. కాబట్టి అతడికి శిక్ష పడింది.

ఈ సంఘటన సుభాస్ లో ఒక కొత్త తేజాన్ని నింపింది.

“తప్పు చేయనప్పుడు ఎవరికీ తలవంచనవసరం లేదు. ఎంతటి కష్టాన్నయినా ధైర్యంగా ఎదుర్కోవచ్చు” అనే ఆత్మవిశ్వాసాన్ని పెంపొందించింది.

* * *

ప్రజా సేవ-సైనిక శిక్షణ...

కాలేజీ చదువు అలా మధ్యలో ఆగిపోయింది.

కలకత్తాలో ఉండి చేసేదేమీ లేకపోయింది. తల్లిదండ్రులచెంతకు 'కటక్' చేరుకున్నాడు.

సమయాన్ని వృధాగా గడపలేదు. పుస్తకాలు చదవటం వ్యాపకంగా పెట్టుకున్నాడు. అంతేకాకుండా ప్రజలకు సేవచేయటానికి "స్వచ్ఛంద సేవాదళం" ఏర్పాటు చేశాడు.

ఇంతలో దుర్గా నవరాత్రులు వచ్చాయి.

ఆ ఉత్సవాలు తన సేవాదళ సభ్యులతో కలిసి ఏర్పాటు చేశాడు. రోజూ పేదలకు అన్నదానాలు చేసేవారు. దీనికి తగిన సరుకులన్నీ ధనికుల ఇండ్లనుండి సేకరించి తెచ్చేవారు.

ఒరిస్సాలో రెండుసార్లు అంటువ్యాధులు ప్రబలాయి.

సుభాష్ తన దళం వారిని వెంటబెట్టుకొని వెళ్లి ఊరూరూ తిరిగేవాడు. అక్కడి రోగులకు వారు ఎంతో సేవ చేసేవారు. వారికి కావలసిన మందులూ, మాకులూ చందాలరూపంలో పోగుచేసేవారు.

ఈ ప్రజాసేవకు తండ్రి తోడ్పాటు కూడా లభించింది. దీనితో సుభాష్ ప్రజల్లో బాగా పలుకుబడి సంపాదించాడు.

ఆ కాలంలో కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయానికి అశుతోష్ ముఖర్జీ వైస్ చాన్సలర్ గా ఉండేవాడు. ఆయన జాతీయవాది. సుభాష్ మళ్ళీ కాలేజీలో చేరటానికి అనుమతిని ఇచ్చాడు.

కాని పూర్వపు ప్రెసిడెన్సీ కాలేజీ అతడిని చేర్చుకోవటానికి నిరాకరించింది. ఎంతో ప్రయత్నం చేశారు.

చివరికి "స్కూటీష్ చర్చి కాలేజీ"లో ప్రవేశం లభించింది. ఆ కాలేజీ ప్రిన్సిపాల్ "డాక్టర్ ఆర్.హార్న్" చాలా విశాలహృదయం ఉన్నవాడు. ప్రవేశం రోజు సుభాష్ చూపిన తెలివితేటలకు ముగ్ధుడయ్యాడు.

చదువు సాఫీగా సాగిపోయింది.

అది 1917వ సంవత్సరం.

ఆ సంవత్సరమే ప్రభుత్వం విశ్వవిద్యాలయ కాలేజీలలో మిలిటరీ శిక్షణను

ప్రారంభించింది. ధైర్యం, సాహసం, క్రమశిక్షణ ఉన్న సుభాష్ ఆ కాలేజీ దళంలో చేరాడు. ఎంతో కష్టమైన ఆ శిక్షణలో చక్కని నైపుణ్యాన్ని ప్రదర్శించేవాడు. అతడి నైపుణ్యాన్ని శిక్షకులు మెచ్చుకుంటూ ఉండేవారు. అలా ముందుముందు తనకు ఉపయోగపడే మిలిటరీ శిక్షణను అతడు నేర్చుకున్నాడు.

మిలిటరీ శిక్షణతోనే తన కాలాన్ని వృధా చేయలేదు. చదువులో కూడా శ్రద్ధ చూపించాడు. అన్నీ ఫస్టుమార్కులే తెచ్చుకుంటూ ఉండేవాడు.

అలా ఆ కాలేజీలో రెండు సంవత్సరాలు గడచిపోయాయి.

1919వ సంవత్సరం బి.ఏ. తత్వశాస్త్రంలో ప్రథమ శ్రేణిలో ఉత్తీర్ణుడయ్యాడు. కాలేజీ ప్రిన్సిపాలు, స్నేహితులు, ఉపాధ్యాయులు, తల్లిదండ్రులు ఎంతగానో సంతోషించారు.

ఆ సంవత్సరమే ఆంగ్లప్రభుత్వం భారతీయుల నెత్తిన “రౌలట్ చట్టం” రుద్దింది. రౌలట్ ఇంగ్లీషువ్యాయమూర్తి. అతడు చేసినదే ఈ చట్టం. అందుకే రౌలట్ చట్టంగా పేరు తెచ్చుకుంది. ఈ చట్టంతో ప్రభుత్వం కారణం లేకుండా ఎవరినైనా అరెస్టు చేయవచ్చు. కఠిన శిక్షనూ విధించవచ్చు.

భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం తేవాలని ఉద్యమాలు నడుస్తున్నాయి. ఆ ఉద్యమాలు నడిపే నాయకుల కార్యకలాపాలను అణచివేయటానికే బ్రిటీషు పాలకులు ఈ చట్టాన్ని అమలు చేయాలని సంకల్పించారు.

నాయకులు చాలామంది చట్టాన్ని ఉపసంహరించుకోమన్నారు. కాని ఆంగ్ల పాలకులు ఒప్పకోలేదు.

దీనితో చట్టానికి వ్యతిరేకత వ్యక్తంచేయాలనుకున్నాడు గాంధీజీ. సత్యాగ్రహానికి పిలుపును ఇచ్చాడు.

1919 ఏప్రిల్ 6న దేశమంతా ‘హర్తాళ్లు’ జరపాలని గాంధీజీ విజ్ఞప్తిచేశాడు. అంతేకాకుండా ప్రజలు అన్ని పనులూ నిలిపివేయాలన్నాడు.

భారత ప్రజలందరూ ఆ ఆజ్ఞను ఏకంగా పాటించారు. మౌనంగా ఊరేగింపులు జరిపారు. హర్తాళ్ దేశమంతటా జయప్రదం అయ్యింది.

ఇదే మొట్ట మొదటి మూక ఉమ్మడి శాసనోల్లంఘనం అయ్యింది.

అదే సంవత్సరం ఏప్రిల్ 13వ తేదీన అమృతసర్ లోని ‘జలియన్ వాలాబాగ్’లో దురంతం జరిగింది. అక్కడ శాంతియుతంగా సభ జరుగుతున్నది. ఆ సభలో బాలలు, వృద్ధులు, స్త్రీలు. ఇతరులూ 20 వేల కొద్దీ ఉన్నారు. ప్రజలు బయటికి పోవటానికి గాని, లోనికి రావటానికి గాని ఒకే ఒక దారి ఉన్నది. అది చాలా ఇరుకు దారి. మూడు వైపులా ప్రహరీగోడ ఉన్నది. డయ్యర్ అనే ఆంగ్లసేనాని సైనికులతో వచ్చాడు. ముందుగా హెచ్చరిక చేయలేదు. విచక్షణారహితంగా కాల్పులు చేయించాడు. వందలకొద్దీ చనిపోయారు. వేలాదిమంది గాయపడ్డారు.

ఈ కిరాతక చర్యకు భారతదేశం అంతా కంపించిపోయింది. సుభాష్ హృదయం కూడా ద్రవించింది.

అప్పటికే చాలా మంది యువకులు స్వాతంత్ర్య సమరంలో పాల్గొంటున్నారు. సుభాష్ కూడా తనదేశానికి తనవంతు సేవచేయాలనున్నాడు.

అందుకే యం.వి. క్లాసులో చేరాడు.

కాని తండ్రి ఆలోచన వేరుగా ఉన్నది. కుమారుడు విశ్వవిద్యాలయంలోనే మొదటివాడుగా ఉత్తీర్ణుడయ్యాడు. ఎంతో ప్రతిభావంతు డినిపించుకున్నాడు. అటువంటి ప్రతిభావంతుడు ఉన్నతోద్యోగం చేస్తావుంటే చూడాలన్నదే ఆయన కోర్కె.

దానికోసం ఇంగ్లండు వెళ్లి ఐ.సి.యస్. (ఇండియన్ సివిల్ సర్వీసు) చదవాలి. సుభాష్ ప్రతిభావంతుడు కాబట్టి ఆ పరీక్షలో సులువుగా ఉత్తీర్ణుడు కాగలడు. అందుకని ఇంగ్లండు పంపాలని ఆయన సంకల్పించుకున్నాడు.

కాని సుభాష్ సుతారామూ ఇంగ్లండు వెళ్లి చదవటానికి ఒప్పకోలేదు.

కాని తండ్రి పట్టిన పట్టు వదలలేదు.

సుభాష్ అన్నయ్య కూడా ఎంతో నచ్చజెప్పాడు.

చివరికి తండ్రిమాట కాదనలేకపోయాడు. ఆయన ఆశయం నెరవేర్చాలనుకున్నాడు.

ఇంగ్లండు వెళ్లి ఐ.సి.ఎస్.కు చదవటానికి ఒప్పకున్నాడు. ప్రయాణ సన్నాహాలలో మునిగిపోయాడు.

* * *

ఎంతో గొప్పత్యాగం...

ఆ కాలంలో విమానాలు ఎక్కువగా లేవు. విదేశాలకు వెళ్లాలంటే సముద్రంమీద ఓడల్లోపయనించి వెళ్లవలసిందే!

1919 సెప్టెంబరు 15న “ది సిటీ ఆఫ్ కలకత్తా” అనే పొగ ఓడలో కలకత్తానుండి ఇంగ్లాండుకు ప్రయాణ మయ్యాడు సుభాష్ చంద్రబోస్.

అదే సంవత్సరం అక్టోబరు 20వ తేదీన లండన్ చేరుకున్నాడు. అక్కడ ఆయన పెద్దన్నయ్య ‘సతీష్’ బారిష్టరు చదువుతున్నాడు. ఆయనను కలుసుకున్నాడు.

కాలేజీలో చదివేటప్పుడు సుభాస్ కు కొందరు స్నేహితులు ఉండేవారు. వారిలో ‘దిలీప్ కుమార్ రాయ్’ క్రిటీష్ ప్రసాద్ చట్టోపాధ్యాయ లండన్ లో ఉండి చదువుతున్నారు. వాళ్లు సుభాస్ కు హృదయపూర్వకంగా స్వాగతం పలికారు.

ఇంగ్లాండు ప్రయాణకాలంలో
సుభాష్ చంద్రబోస్

లండన్ లో ‘కేంబ్రిడ్జ్ విశ్వవిద్యాలయం’ ఉన్నది. దాని పరిధిలో ఏదో ఒక కాలేజీలో చేరి చదవాలనేది సుభాష్ అభిప్రాయం. కాలేజీలో చేర్చుకొనే సమయం మించిపోయింది. అన్నిచోట్లా క్లాసులు అప్పటికే మొదలయ్యాయి. స్నేహితులు యూనివర్సిటీ డీన్ “రెడ్డావే” అనే ఆయన్ను కలుసుకున్నారు.

ఆయన “కాలేజీలో జేర్చుకొనే సమయం అయిపోయింది. పరీక్షలు ఇంకా 8 నెలలే ఉన్నాయి. మీ స్నేహితుడు ఎలా చదవగలడు. ఎలా పరీక్ష పాస్ కాగలడు?” అని అన్నాడు. కాని ఆ ఇద్దరూ ఆయన్ను వదలలేదు.

“మా సుభాస్ అందరిలాంటివాడు కాదండీ! చూశారుగా కలకత్తా యూని వర్సిటీకంతకూ ప్రథముడిగా వచ్చాడు. అతడిది కష్టపడి చదివేగుణం” అని పొగిడారు.

ఆయన సుభాస్ సర్టిఫికేట్లు అన్నీ పరిశీలించాడు. యూనివర్సిటీ సైనికదళంలో కూడా శిక్షణపొంది ఉన్నాడు. ఇంకేం! ఆయన ఒక కాలేజీలో సీటు ఇప్పించాడు.

సుభాస్ కాలాన్ని వృధా చేయదలచుకోలేదు. ఎన్నో పుస్తకాలు చదవాల్సి ఉండింది. చదువులో మునిగిపోయాడు. సుభాస్‌లో స్వతహాగా నాయకత్వ లక్షణాలు ఉన్నాయి. అక్కడ చదివే భారతీయవిద్యార్థుల మనసులను దోచుకున్నాడు.

ఇంగ్లాండులో చదివే భారతీయ విద్యార్థుల బాగోగులను చూడటానికి “ఇండియా ఆఫీసు” అనే కార్యాలయం ఉన్నది. దాని ఎదుట విద్యార్థుల సమస్యలను గురించి వాదించవలసి వచ్చింది. అందుకు తగినవాడు సుభాస్ అని విద్యార్థులందరూ అనుకున్నారు. తమ తరుఫున వాదించవలసిందిగా అతడిని వేడుకున్నారు.

సుభాస్ అధికారుల ఎదుట అనర్హులగా వాదించాడు. “భారతీయులు భారిష్టరు కావాలన్నా, చార్టర్డ్ ఎకౌంటెంట్ కావాలన్నా, ఐ.సి.ఎస్.కు చదవాలన్నా ఇంగ్లాండుకు రావలసి వస్తున్నది. దీనికి ఎంతో డబ్బు విలువైన కాలమూ వృధాఅవుతున్నది. ఇవన్నీ తగ్గలంటే ఆయాకోర్సులు ఇండియాలో నిర్వహించేలా చూడాలి.”

ఈ వాదన బ్రిటన్‌లో ఉన్న అందరు విద్యార్థులకూ నచ్చింది. అంతబాగా వాదించినందుకు అతడిని అభినందించారు.

అనుకున్నట్లుగానే పరీక్షలు వచ్చాయి.

సుభాస్ పరీక్షలు వ్రాశాడు. ఉత్తీర్ణుడు కాననుకున్నాడు. ఇండియన్ సివిల్ సర్వీసుకు ఆరుగురిని ఎంపిక చేయవలసి ఉన్నది.

పరీక్షా ఫలితాలు వచ్చాయి.

సుభాస్ నాలుగవ వాడుగా వచ్చాడు.

అందరూ అభినందించారు.

ఇకను అతడిలో సంఘర్షణ మొదలయ్యింది. మొదటినుండీ బ్రిటీషు పాలన అంటే విముఖత ఉన్నది. దీనితో అతడు వారికి నమ్మిన బంటులా పని చేయాలి. భారతీయులపైనే అధికారం చలాయించాలి.

ఈ పని అతడికి నచ్చలేదు.

ఐ.సి.ఎస్.కు రాజీనామా చేయాలనుకున్నాడు. ఈ సంగతి మిత్రులతో చెప్పాడు. మిత్రులు ఆశ్చర్యపోయారు.

“మరి, అటువంటప్పుడు ఇక్కడికి ఎందుకు వచ్చావు? పరీక్షలెందుకు వ్రాశావు?” అని దిలీప్‌కుమార్ రాయ్ అడిగాడు.

“దిల్లీ! నేనిక్కడకు వచ్చింది భారతీయులు ప్రతిభావంతులని నిరూపించటానికే అదినెరవేరింది. ఇంక నాకు పదవివెందుకు?” అని బోస్ ప్రశ్నించాడు.

స్నేహితుడు అతడి నిర్ణయానికి ఆశ్చర్యపోయాడు.

తండ్రి జానకీనాథబోసు “వచ్చిన అవకాశం జారవిడుచుకోవద్దు!” అని కబుర పంపించాడు.

అటు తండ్రిఆజ్ఞ...ఇటు తన కర్తవ్యం...

భారతదేశం తనను రమ్మని పిలుస్తున్నది.

ఈ సమయంలోనే బాలగంగాధరతిలక్ లండన్ వచ్చాడు. ఆయన “స్వరాజ్యం నా జన్మహక్కు!” అని ప్రకటించిన దైర్యశాలి. బ్రిటీష్ వారిని గజగజలాడించి “భారతదేశపు అలజడికి పిత” అని పిలువబడినవాడు.

ఆయన కేంద్రబిడ్డివిశ్వవిద్యాలయ విద్యార్థులను ఉద్దేశించి ప్రసంగించాడు.. “మీరంతా చదివి బ్రిటీష్ వారి సేవ చేయకూడదు.. భారత జాతి సేవకు మీ జీవితాల అంకితం చేయాలి” అని ఉద్బోధించాడు..

1920 సెప్టెంబరులో కలకత్తాలో ప్రత్యేక కాంగ్రెస్ మహాసభలు జరిగాయి.. దానిలో ‘అహింసాయుత సహాయనిరాకరణోద్యమం చేపట్టాల’ని నిర్ణయం తీసుకున్నారు..

సుభాష్ సొంత రాష్ట్రమైన బెంగాల్ లో చిత్తరంజన్ దాస్ ఉద్యమాన్ని నడుపుతున్నాడు.. “బ్రిటీష్ పరిపాలనలో ఉన్న అన్నిటినీ భారతీయులు వదులుకోవాలి” అని ఆయన పిలుపునిచ్చారు..

ఈ పిలుపు సుభాష్ కు తోడ్పడింది..

వెంటనే 1921 ఫిబ్రవరి 16న ఆయనకు లేఖ వ్రాశాడు..

“ప్రభుత్వం క్రింద పనిచేయటానికి నాకసలు ఇష్టంలేదు.. మాతృదేశ పాదాలచెంత నేను అర్పించేది చాలాతక్కువ.. అయినా శరీరమూ, మనస్కూ దేశమాతకు అర్పణ చేస్తున్నాను..” అని ఆ లేఖలో వ్రాశాడు...

చిత్తరంజన్ ఎంతో సంతోషించాడు..

తనయుడి త్యాగశీలానికి తల్లి ఎంతో హర్షించింది..

పెద్దన్నయ్య శరత్ చంద్ర బోస్ కూడా తమ్ముడి నిర్ణయానికి వత్తాసు పలికాడు.. ఇలా ఏడు నెలలపాటు అతడిలో సంఘర్షణ జరిగింది.

1921 ఏప్రిల్ 3వ వారంలో ఐ.సి.ఎస్ కు రాజీనామా సమర్పించాడు...

* * *

స్వాతంత్ర్య ఉద్యమంలో సుభాష్...

అతడు ఇంగ్లండు వచ్చిన కార్యం నెరవేరింది.. ఉన్నత పదవి వచ్చే పరీక్షలో అవలీలగా ఉత్తీర్ణుడయ్యాడు.. దానికి రాజీనామా కూడా సమర్పించాడు.. ఎంతో గొప్ప త్యాగం చేశాడు.. ఇదంతా దేశం కోసమే చేశాడు..

ఇకను చేయవలసింది దేశసేవ...

ఇంగ్లండు నుండి మళ్ళీ ఓడలో వెనుదిరిగాడు..

1921వ సంవత్సరం జూలై 16వ తేదీన బొంబాయి చేరుకున్నాడు.. అప్పుడు అక్కడ మహాత్మా గాంధీ ఉన్నాడు.. ఆయనను కలుసుకొని తన రాజకీయజీవితాన్ని ప్రారంభించాలనుకున్నాడు సుభాష్...

అలాగే గాంధీగారిని కలుసుకున్నాడు..

సుభాష్ ఆయన్ను ఎన్నోప్రశ్నలు అడిగాడు..

యువకుడైన సుభాష్ ప్రశ్నలు అన్నింటికీ ఆయన సమాధానం ఇచ్చాడు.. కాని ఆ సమాధానాలు సుభాష్ కునచ్చలేదు.. అతడి అభిప్రాయాలు తెలుసుకున్న గాంధీజీ కలకత్తా వెళ్లి 'దేశబంధు' చిత్తరంజన్ దాస్ ను కలుసుకోమని సలహా ఇచ్చాడు..

అదే విధంగా సుభాష్ వెంటనే కలకత్తా చేరుకున్నాడు.. చిత్తరంజన్ దాస్ ను కలుసుకున్నాడు. ఆయనలోని ప్రత్యేకతలను సుభాష్ గుర్తించాడు.. వెంటనే ఆయన ముఖ్యశిష్యుడైపోయాడు.. రాజకీయాలలో చురుకుగా పాల్గొనటం సాగించాడు..

స్వదేశీ విద్య నేర్చుకోవటం కోసం చిత్తరంజన్ దాస్ 'గౌడీయ సర్వ విద్యాయతనం' అనే సంస్థను స్థాపించాడు.. సుభాష్ ను దానికి ప్రిన్సిపాలుగా నియమించాడు..

కొన్నాళ్లకు కాంగ్రెస్ సంస్థ ప్రచార శాఖకు ఉద్యోగిగా నియమించబడ్డాడు.. దానిలో యువకులను సేవాపథంవైపు మరల్చటానికి "స్వరాజ్య సేవా సంఘం" అనే సేవాదళాన్ని స్థాపించాడు..

ఇలా ఉండగా 'ఫ్రీన్స్ ఆఫ్ వేల్స్' యువరాజు భారతదేశం సందర్శించ టానికి వస్తున్నట్లు తెలిసింది.. కాంగ్రెస్ పార్టీ "భారతీయులంతా నిరసన తెలియజేయవలసింది"గా పిలుపునిచ్చింది..

1921 నవంబరు 17న బ్రిటీషు యువరాజు భారతదేశం వచ్చాడు.. భారత దేశంలో ప్రతిచోటా ఆయన రాకకు నిరసనగా నల్లజెండాల ప్రదర్శనలు జరిగాయి.. సంపూర్ణంగా విద్యాలయాలు, వ్యాపార సంస్థలు మూసివేయబడ్డాయి..

అట్లాగే ఆయన అదేనెల 24న కలకత్తా వచ్చాడు..

సుభాష్ తన స్వచ్ఛందసేవకుల దళంతో రంగంలోకిదిగాడు.. కలకత్తాలో ఎటుచూసినా నల్లజెండాలు రెపరెపలాడాయి... ప్రభుత్వ కార్యాలయాల బహిష్కరణ జరిగింది..

దీనితో ఆంగ్ల ప్రభుత్వం తన అధికారసత్తాను చూపించింది.

నాయకులందరినీ అరెస్టు చేసింది.. దానితో సుభాష్ కూడా అరెస్టు అయ్యాడు.. అది 1921 ఏప్రిల్ నెల.. విచారణ తరువాత 6 నెలల జైలుశిక్ష విధించింది ఆంగ్లప్రభుత్వం..

సుభాష్ జైలుకు వెళ్లటం ఇదే మొట్టమొదటిసారి..

1922 సెప్టెంబరులో జైలునుండి విడుదల అయ్యాడు..

ఆ సమయంలో బెంగాల్ లో వరదలువచ్చాయి..

వరద బాధితుల సహాయం కోసం ఒక సమితి స్థాపించబడింది.. ప్రజా సేవ అంటే ప్రాణంవిడిచే సుభాష్ కు కార్యదర్శిపదవి లభించింది.. ఆయన తన స్వచ్ఛంద దళంతో కార్యరంగంలోకి దూకాడు.. అసాధారణమైన కౌశల్యాన్ని చూపించాడు... బాధితులకు ఎంతో సేవచేశాడు...

గయలో కాంగ్రెస్ సభలు జరిగాయి..

దానికి అధ్యక్షుడిగా చిత్తరంజన్ దాస్ ఎన్నుకోబడ్డాడు... “కేంద్రంలోనూ, రాష్ట్రా లలోనూ ఉన్న శాసనసభలకు కాంగ్రెస్ పోటీ చేయాలి!” అన్నాడు చిత్తరంజన్ దాసు... “అలా పోటీచేసి గెలిచి వాటిని పోరాటరంగాలుగా ఉపయోగించుకోవాలి” అని చెప్పాడు..

ఈ నిర్ణయం గాంధీజీకి నచ్చలేదు..

అందువలన ఎక్కువమంది దీనిని ఆమోదించలేదు.. చేసేది లేక చిత్తరంజన్ దాసు తనపదవికి రాజీనామా చేశాడు.. మోతీలాల్ నెహ్రూ, విఠల్ భాయ్ పటేల్ లాంటివారుకూడా చిత్తరంజన్ మార్గాన్ని అనుసరించారు.

వారంతా కలసి “స్వరాజ్య పార్టీ”ని స్థాపించారు.. మోతీలాల్ నెహ్రూ ప్రధాన కార్యదర్శిగా నియమించబడ్డాడు.. స్వచ్ఛంద దళాలకు అధిపతిగా సుభాష్ పనిచేశాడు..

తమ అభిప్రాయాలు ప్రజలకు తెలియజేయటం కోసం స్వరాజ్య పార్టీ తరపున “ఫార్వర్డ్” అనే పత్రిక 1923 అక్టోబరులో ప్రారంభించబడింది.. సుభాష్ దానికి ప్రధానసంపాదకుడయ్యాడు..

ఇంతలో కేంద్ర రాష్ట్ర శాసనసభలకు ఎన్నికలు జరిగాయి.. స్వరాజ్య పార్టీ విజయం సాధించింది.. అదే సంవత్సరం ఢిల్లీలో మౌలానా అజాద్ అధ్యక్షతన

కాంగ్రెస్ ప్రత్యేక సమావేశం జరిగింది... స్వరాజ్య పార్టీ ప్రకటించిన కార్యక్రమాన్ని ఆమోదించింది...

ఇది స్వరాజ్య వాదులకు మరొక విజయం..

1923లోనే బెంగాల్ ప్రభుత్వం కలకత్తా మునిసిపల్ చట్టానికి సవరణలు చేసింది.. దాని ప్రకారం కలకత్తా కార్పొరేషన్ కు 1924లో ఎన్నికలు జరిగాయి.. స్వరాజ్య పార్టీ ఎంతో ఆధిక్యంతో గెలిచింది.. చిత్తరంజన్ దాసు మేయరుగా ఎన్నుకోబడ్డాడు.. కొత్త కలకత్తా కార్పొరేషన్ కు మొట్ట మొదటగా ఎన్నుకోబడిన భారతీయ మేయరు చిత్తరంజన్ దాస్...

ఆయన మేయరు కాగానే కార్పొరేషన్ లో ఎన్నో మార్పులు చేశాడు.. సుభాషును ముఖ్య కార్యనిర్వహణాధికారి (చీఫ్ ఎగ్జిక్యూటివ్ ఆఫీసర్)గా నియమించాడు..

ఆయన ఉన్న పదవికి జీతం నెలకు రూ.3000లు.. కాని దానిలో సగం కార్పొరేషన్ పనులకు ఉపయోగపడటానికి వదలిపెట్టాడు.. మిగతా సగంలో ఎక్కువభాగం పేదవిద్యార్థులకోసం ఉపయోగించేవాడు..

ఇలా ఉద్యోగం చేస్తూకూడా ఒక అదర్బాన్ని పాటించాడు సుభాష్... ప్రజలకు సేవ చేయటంలో ఎంతో శ్రద్ధ తీసుకొనేవాడు.. విధి నిర్వహణలో నిక్కచ్చిగా ఉండేవాడు.. అందరికంటే ముందుగా కార్యాలయానికి వచ్చేవాడు.. అందరి తరువాత వెళ్లేవాడు..

ప్రజల పనులు చేయటంలో శ్రద్ధ చూపించేవాడు.. అందుకని అందరి మన్ననలకు పాత్రుడయ్యాడు..

ఇలా రోజులు గడిచిపోతున్నాయి..

రాజకీయాలలో సుభాష్ చంద్రబోస్

మాండలే జైలులో మహనీయుడు...

సుభాష్ ప్రజాసేవలో కాలం గడుపుతున్నాడు.. ప్రజలచేత మెప్పులు అందుకుంటున్నాడు.. కాని ప్రభుత్వానికి మాత్రం అతడి మీద 'కన్నెర్ర'గానే ఉన్నది.. ఎప్పుడు సమయం దొరుకుతుందా? ఎప్పుడు అరెస్టుచేసి జైల్లో పెడదామా? అని ఎదురుచూస్తున్నది..

వాళ్లు ఎదురుచూస్తున్న అవకాశం రానే వచ్చింది..

1924వ సంవత్సరం జనవరి 12వ తేదీ.. గోపీనాథ్ షా అనే యువకుడు. కలకత్తా పోలీసు కమీషనరు సర్ చార్లెస్ టెగాట్ ను హత్య చేయాలని కాల్పులు జరిపాడు.. కాని టెగాట్ తప్పించుకున్నాడు.. ఆ కాల్పులకు "ఎర్నెస్ట్ డే" అనే ఆంగ్ల వ్యాపారస్థుడు మరణించాడు.. షాను పట్టుకొని విచారణ తతంగం జరిపారు.. దానికి శిక్షగా ఉరిశిక్ష విధించారు.. అతడి భౌతికకాయాన్ని ఊరేగింపుగా తీసుకువెళ్లి ఖననం చేయాలని చాలామంది ప్రయత్నించారు.. దానిలో సుభాష్ కూడా ఉన్నాడు.. కాని ప్రభుత్వం ఒప్పకోలేదు.. దీనితో చాలాచోట్ల అల్లర్లు జరిగాయి..

బెంగాల్ అంతా ఆందోళనా పథంలోనున్నది..

దీనికోసం బెంగాల్ ప్రభుత్వం ఒక అత్యవసరమైన ఆర్డినెన్స్ ను ప్రవేశపెట్టింది.. దానిపేరు "బెంగాల్ ఆర్డినెన్స్.." "ఏ విచారణా లేకుండా అనుమానించినవారినల్లా ప్రభుత్వం అరెస్టు చేసి, జైల్లో పెట్టే అధికారం" దానితో ప్రభుత్వానికి లభించింది..

1924 అక్టోబరు 5న అలా చాలామందిని అరెస్టు చేశారు..

వారిలో సుభాష్ కూడా ఉన్నాడు..

సుభాష్ అరెస్టును ప్రజలంతా నిరసించారు..

సుభాష్ ను బంధించిన చోట గుమికూడి అతడిని వెంటనే విడిచి పెట్టాలని నినాదాలు చేశారు..

కాని ప్రభుత్వం దిగిరాలేదు.. "సుభాష్ విప్లవవాది కా"దన్నారు ప్రజలు.. కాని "అతడు విప్లవ ఉద్యమాలకు కేంద్రం" అని ప్రభుత్వం అన్నది..

అల్లిపురం, బరంపురం జైళ్లలో అతడిని కొన్నాళ్లు ఉంచారు.. ప్రజల ఆందోళన భరించలేక బర్మాలోనున్న మాండలే జైలుకు 1925 జనవరి 25న పంపించారు..

“ప్రభుత్వానికివీరు ఎంతో ప్రమాదకారులు” అని ఆంగ్లేయులు అనుకున్నవారిని ఆ జైలుకు పంపేవారు... అంతకుముందు 1907లో లాలా లజ్ పత్ రామ్.. 1908లో బాలగంగాధర తిలక్ అదే జైల్లో ఉన్నారు..

జైలు పరిస్థితి ఏమంత బాగోలేదు.. ఖైదీలకు సరైన వసతి, సౌకర్యాలు లేవు.. చుట్టూ అనారోగ్యకర పరిస్థితులు.. సుభాష్ ఆ పరిస్థితులను భరించలేకపోయాడు.. జైలు పరిస్థితులు వివరిస్తూ, వాటిని సరిజేయవలసిందని ప్రభుత్వానికి ఎన్నో ఫిర్యాదులు వ్రాశాడు..

కానీ ఆ ఫిర్యాదులకు ప్రభుత్వం విలువ ఇవ్వలేదు..

సుభాష్ కు రాజకీయ గురువు

చిత్తరంజన్ దాస్

బాగుండలేదు.. పైగా ఆహారంలేదు.. 8 రోజులు గడిచాయి.. బరువు చాలా కోల్పోయాడు... ఈ సంగతి తెలిసి బెంగాల్ అంతటా ప్రజలు ఆందోళన సాగించారు..

ప్రభుత్వం దిగివచ్చింది.. ఖైదీలకు కొన్ని రాయితీలను ప్రకటించింది..

సుభాష్ అనారోగ్యం ఎక్కువయింది... డాక్టర్లు పరిశీలించి అది “బ్రాంకో నిమోనియా” వ్యాధిగా ప్రకటించారు.. పరిశీలించిన డాక్టర్లు సివిల్ సర్జెంట్ కల్నల్ కెసాల్.. సుభాష్ అన్నగారు డాక్టర్ సునీల్ బోసు.. 1927వ సంవత్సరం ఫిబ్రవరి 12న ఆ పరీక్షలు జరిగాయి..

“సుభాష్ వ్యాధి నయంకావాలంటే జైలు బయట చికిత్స జరగాలి... అదీగాక తగినంత విశ్రాంతి కావాలి. వెంటనే స్పిట్టర్లాండులోని శానిటోరియానికి తరలించాలి..” అని వైద్యులు సిఫార్సు చేశారు..

“సుభాష్ ఉత్తరప్రదేశ్ లోని ‘అల్మోరా’లో చికిత్స పొందవచ్చు... అక్కడ కుటుంబసభ్యులతోపాటు ఉండవచ్చు.. మూడు నెలల తరువాత ‘స్పిట్టర్లాండ్’ వెళ్లాలి” అని షరతులు విధించింది ప్రభుత్వం... అలాంటి షరతులతో కూడిన

విడుదలను సుభాస్ సుతరామూ ఒప్పకోలేదు.. గట్టిగా ప్రతి ఘటించాడు...

అధికారులకు ఏమీ పాలుపోలేదు.. సుభాస్ చెప్పినదానికి తలబగ్గారు..

అధికారులు 1927వ సంవత్సరం మే నెల 7వ తేదీన రంగూన్ నుండి కలకత్తా వస్తున్న స్టీమరుపై అతనిని ఎక్కించారు.. స్టీమరు కలకత్తా చేరగానే వైద్యులతో ప్రభుత్వం పరీక్ష చేయించింది.. అతడి పరిస్థితి బాగోలేదని ప్రకటించింది...

ప్రజలు ఆందోళన సాగించారు..

ప్రభుత్వానికి సంకట పరిస్థితి ఏర్పడింది.. నిర్బంధంలో ఉన్న అతడి ప్రాణాలుపోతే ప్రభుత్వానికే ప్రమాదం.. చేసేదేమీలేక ఏ షరతులూ లేకుండా 1927 మే 16వ తేదీన అతడిని విడుదల చేశారు.. వెంటనే సుభాస్ కుటుంబ సభ్యులను కలుసుకున్నాడు..

దెబ్బతిన్నది అతడి ఆరోగ్యమే కాని, మానసికంగా మాత్రం చాలా బాగా ఉన్నాడు..

ఆరోగ్యం కుదుటపడటం కోసం షిల్లాంగ్ లోని పర్వత ప్రాంతానికి వెళ్లాడు.. అక్కడ చికిత్స ద్వారా ఆరోగ్యం కాస్త కుదుటపడింది..

1927 అక్టోబరు ఆఖరు వారంలో కలకత్తా తిరిగివచ్చాడు..

ఇలా మాండలే జైలులో రెండు సంవత్సరాల ఆరు మాసాలకు పైగా గడిపాడు.. అప్పటికి అతని వయస్సు 30 సంవత్సరాలే!

* * *

రాజకీయాలలో...

బైలునుండి విడుదలా లభించింది, ఆరోగ్యమూ కుదుటబడింది.

ఇంకేం! సుభాష్ ఊరక కూర్చుండే వ్యక్తి కాదు. రాజకీయాలలో చురుకుగా పాల్గొనసాగాడు. చిత్తరంజన్ మరణించిన తర్వాత స్వరాజ్యపార్టీ పని అస్తవ్యస్తంగా ఉన్నది. ఆ పార్టీ బాధ్యతలను సుభాష్ వహించాడు.

స్వరాజ్యపార్టీ అసలు ప్రత్యేకపార్టీ కాదు. కాంగ్రెసుపార్టీలో అంతర్భాగంగానే వున్నది.

సుభాష్ ఆరోగ్యాన్ని కూడా లెక్క చేయకుండా రేయింబవళ్ళూ పని చేయటం సాగించాడు. అప్పుడే “బెంగాల్ ప్రావిన్షియల్ కాంగ్రెసు కమిటీ”కి అధ్యక్షుడుగా ఎన్నుకోబడ్డాడు.

1927 డిసెంబరు నెలలో మద్రాసులో కాంగ్రెసు మహాసభలు జరిగాయి. దానికి డాక్టర్ అన్నాసాహెబ్ అధ్యక్షుడు. ఆ సభల్లోనే సుభాష్ అఖిల భారత కాంగ్రెస్ కార్యదర్శిగా ఎన్నుకోబడ్డాడు.

ఆ విధంగా ఆయనకు దేశమంతలా గుర్తింపు లభించింది.

సైమన్ కమిషన్ కు వ్యతిరేకంగా ఉద్యమం నడపాలని ఆ సభల్లోనే నిర్ణయం తీసుకున్నారు.

యువకులంతా ఉత్సాహంగా ఉద్యమంలో పాల్గొన్నారు. సుభాష్ యువకులను ఉద్దేశించి చాలా సభల్లో మాట్లాడాడు. తన ప్రసంగాలతో వారిని ఉత్తేజపరిచాడు.

అప్పుడు మనదేశంలో చాలా పరిశ్రమలు ఉన్నాయి.

వాటిల్లో బొంబాయిలోని వస్త్రపరిశ్రమ, కలకత్తాలో జౌళిపరిశ్రమ చెప్పకోదగినవి. అలాగే జమ్షేడ్ పూర్ లో ఉక్కుపరిశ్రమ ఉన్నది. ఆయా పరిశ్రమలలో పనిచేస్తున్న కార్మికులు సమ్మె తలపెట్టారు. ఉక్కు పరిశ్రమలోని సమ్మె విఫలమయ్యే పరిస్థితులు కలిగాయి. వెంటనే సుభాష్ కార్యరంగంలోనికి దూకాడు. కార్మికులకు నాయకత్వం వహించాడు.

గౌరవప్రదమైన పరిష్కారాన్ని కార్మికులకూ, యాజమాన్యానికీ మధ్య కుదిర్చాడు. తరువాత అఖిల భారత ప్రేజ్ యూనియన్ కాంగ్రెస్ కు (ఐ.ఎన్.ఓ.యు.సి) అధ్యక్షుడిగా ఎన్నుకోబడ్డాడు.

1928 డిసెంబరులో అఖిల భారతకాంగ్రెసు సమావేశం కలకత్తాలో జరిగింది. దాని అధ్యక్షుడు మోతీలాల్ నెహ్రూ. సభల నిర్వహణాభారం సుభాష్ పైన పడింది. ఆయన సైనిక పద్ధతులను అనుసరించి “స్వచ్ఛంద దళాన్ని” నిర్మించాడు. ఆ దళం సుభాష్ నాయకత్వంలో సభ్యులకు మంచిసేవ చేసింది.

“భారత దేశానికి అధినివేశ ప్రతిపత్తి కల్పించిన చాలు” అని గాంధీజీ నాయకత్వంలో ఒక తీర్మానం ప్రవేశపెట్టారు. ఆ ప్రతిపాదన సుభాష్ కు నచ్చలేదు.

“స్వాతంత్ర్యమంటే సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమే. కాని అధినివేశ ప్రతిపత్తితో సంతృప్తిపడటం మంచిదికాదు. సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమే లక్ష్యంగా పెట్టుకొని బ్రిటీషు పాలకులతో పోరాడాలి” అన్నది సుభాష్ అభిమతం. దానికోసం వాదన చేశాడు.

చివరకు ఓటింగుపెట్టారు. 300 ఓట్ల తేడాతో సుభాష్ ప్రతిపాదన వీగిపోయింది. సుభాష్ కు మనస్తాపం కలిగింది. ఆయనకు మరికొందరు తోడయ్యారు. వారందరూ కలిసి “భారత స్వాతంత్ర్య సమితి” అనే ఒక సమితిని ఏర్పాటు చేశారు. సుభాష్ చాలాచోట్ల ఉపన్యాసాలు ఇచ్చి తనఅభిప్రాయాన్ని ప్రజలకు తెలియజెప్పాడు. ఆ వాదన ప్రజలకు ఎంతో నచ్చింది. చేసేదేమీ కాంగ్రెసుఅధిష్టానవర్గానికి లేకపోయింది. తర్వాత లాహోరులో కాంగ్రెసు సమావేశాలు జరిగాయి. దానిలో “సంపూర్ణమైన స్వాతంత్ర్యమే భారతదేశపు లక్ష్యం” అని ప్రకటించబడింది. ఇది ఒకవిధంగా సుభాష్ లక్ష్యానికి విజయం.

ఈ సమయంలోనే గాంధీజీ “ఉప్పసత్యాగ్రహ”నికి పిలుపునిచ్చాడు. దేశమంతా ఆ సన్నాహంలో మునిగి ఉన్నది. దానిలో సుభాష్ కూడా ఉత్సాహంగా పాల్గొన్నాడు.

బ్రిటీషు ప్రభుత్వం నిదురపోవటంలేదు.

సుభాష్ ను ఎట్లాగయినా కేసుల్లో ఇరికించాలన్నది వాళ్లధ్యేయం అయిపోయింది. ఆయనపైన ఏవేవో కేసులు పెట్టింది. వాటిల్లో ఒక దానినిబట్టి ఒక సంవత్సరకాలం జైలుశిక్ష విధించబడింది. 1930 జనవరి 21న ఆయన జైలుకు వెళ్లాడు.

బ్రిటీష్ అధికారులు జైలులో నిర్బంధంలో ఉన్న రాజకీయ ఖైదీలపైన జులం చలాయిస్తున్నారు. వారిని నానాబాధలు పెడుతున్నారు. అదిచూసి సుభాష్ సహించలేకపోయాడు.

వెంటనే “నిరాహారదీక్ష” అనే అస్త్రాన్ని ప్రయోగించాడు. బ్రిటీషు అధికారులు బెంబేలెత్తిపోయారు. సుభాష్ కోరిన హామీలకు ఒప్పుకున్నారు.

జైలులో ఉన్నా ప్రజల్లో ఆయన పలుకుబడి ఏమాత్రం తగ్గలేదు. 1930 ఆగస్టు 22న కలకత్తా మేయర్ గా ఎన్నుకోబడ్డాడు. బయటనుండి ప్రజలవత్తిడి ఎక్కువ అయింది. “మా మేయర్ ను విడుదల చేయవలసిందే!” అని ప్రదర్శనలు

జరిపారు. ప్రభుత్వం దిగివచ్చింది. 1930 అగస్టు 23న అతడిని విడుదల చేసింది. ఇంతకుముందు ముఖ్య కార్య నిర్వహణాధికారిగా పనిచేసిన అనుభవం బాగాసహాయపడింది. కార్పొరేషన్ ను తీర్చిదిద్దాడు.

1931 జనవరి 26న స్వాతంత్ర్యదినం జరపాలని నిర్ణయం తీసుకున్నారు. ఊరేగింపులు, సభలు ప్రభుత్వం నిషేధించింది.

అయినా ఊరేగింపుకు సుభాష్ నాయకత్వం వహించాడు. ప్రభుత్వం కఠినవైఖరిని అవలంబించింది. శాంతియుతంగా ఊరేగింపు జరుపుతున్న వారిపై లాఠీచార్జి చేయించింది. సుభాష్ కు బాగా దెబ్బలు తగిలాయి. ప్రభుత్వం అతడిని అరెస్టు చేసింది. 6 నెలలు జైలుశిక్ష విధించింది.

ఇంతలో 1931 మార్చి 5వ తేదీన గాంధీజీకి అప్పటి వైస్రాయి లార్డ్ ఇర్విన్ కు మధ్య ఒక ఒప్పందం జరిగింది. దీనితో రాజకీయ ఖైదీలందరూ విడుదల కాబడ్డారు. సుభాష్ కూడా విడుదల అయ్యాడు.

దేశమంతా 'సహాయనిరాకరణ ఉద్యమం' జరుగుతున్నది. పన్నులు చెల్లించకుండా ప్రజలు నిరసన తెలియజేస్తున్నారు. బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం చిట్టగాంగ్ అనేచోట "మార్షల్ లా"ను ప్రకటించింది. గాంధీజీతో సంప్రదింపులకు సుభాష్ బొంబాయి వెళ్లాడు.

తిరిగి వచ్చేటప్పుడు - అంటే 1932 జనవరి 2వ తేదీన బొంబాయిలో బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం మళ్ళీ సుభాష్ ను అరెస్టుచేసింది. జైలులో నిర్బంధించింది. రంగూన్ లో ఉండగా ఆయన ఆరోగ్యం పాడైపోయింది కదా! అది మళ్ళీ తిరగబెట్టింది.

గాలి మార్పుకోసం ఆయనను ఒక జైలునుండి మరొక జైలుకు మారుస్తున్నారు. మద్రాసులో ఉండగా ఆరోగ్యం పూర్తిగా చెడిపోయింది.

సంయుక్త రాష్ట్రాలలోని "నైనిలాల్" కు దగ్గర "భోనాలి" అనేచోట శానిటోరియం ఒకటి ఉన్నది. ఆయనను అక్కడికి తరలించారు.

అక్కడి వైద్యబృందం పరిశీలన చేసింది.

గాలి మార్పుకోసం యూరపులోని ఏదోఒక ప్రదేశానికి పంపాలని ఆ బృందం సిఫార్సుచేసింది. దానితో ఆయన్ను "వియన్నా" పంపాలనుకున్నారు.

చివరకు తల్లిదండ్రులను చూడటానికి కూడా ప్రభుత్వం ఒప్పకోలేదు.

* * *

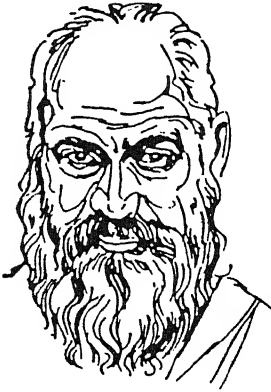
విదేశాలలో సుభాష్...

బెర్లిన్ లో 'ఆస్ట్రీయా' అనే దేశం ఉన్నది. దానికి రాజధాని 'వియన్నా.' అక్కడ క్షయవ్యాధికి మంచిచికిత్సాలయాలు ఉన్నాయి. అందుకని సుభాష్ వియన్నా ప్రయాణం చేయవలసి వచ్చింది.

జైలునుండి పోలీసు బందోబస్తుతో బొంబాయి తీసుకువచ్చారు. అక్కడ పొగబడి "గంగ" అనేది మంచిప్రయాణానికి సిద్ధంగా ఉన్నది. దానిలో ఎక్కించారు. తరువాత సుభాష్ ను విడుదల చేస్తున్నట్లు ఉత్తర్వులు వచ్చాయి.

ఆ ఓడ ఇటలీదేశంవారిది. వారు స్వాతంత్ర్య ప్రేయులు. అందుకని సుభాష్ కు మంచి మన్నన లభించింది. వెనిస్ నగరం రేవుకు చాలామంది పత్రికా విలేఖరులు వచ్చారు. అతడిని ఇంటర్వ్యూ చేశారు. ఆ సంఘటన అతడికి చాలా సంతోషాన్ని కలిగించింది.

తరువాత నేరుగా వియన్నా చేరుకున్నాడు.

విరల్ భాయి పటేల్

అక్కడ డాక్టర్ ఫ్యూర్ట్ గారి శానిటోరియంలో జేరాడు. అతడి గది త్వరలో భారతీయ విద్యార్థుల కేంద్రంగా మారిపోయింది. ఉక్కుమనిషిగా పేరు పొందిన వల్లభాయి పటేల్ అన్న గారు "విరల్ భాయి పటేల్" చిత్తరంజన్ దాస్, మోతీలాల్ నెహ్రూలతో పాటు స్వరాజ్యపార్టీలో పనిచేసియున్నాడు. ఆయన కూడా చికిత్సకోసం యూరపులో ఉన్నాడు. వియన్నాలోను, స్విట్జర్లాండులోనూ ఇద్దరికీ పరిచయం కలిగింది. ఇద్దరి ఆలోచనలూ ఒకటే! అందుకని సన్నిహితులైపోయారు.

వియన్నాలో సుభాష్ ఆరోగ్యం కాస్త కుదులుబడింది. ఇక దేశాలు తిరిగి అక్కడిపరిస్థితులు తెలుసుకోవాలనుకున్నాడు. ఇటలీ, రుమేనియా, బల్గేరియా, యుగోస్లావియా, జెకోస్లావేకియా మొదలైన దేశాలలో పర్యటించాడు. అక్కడ చాలామంది రాజకీయ నేతలతో పరిచయాలు కలిగించుకున్నాడు.

విదేశాలలో భారతదేశ సమస్యగురించి ప్రచారం చేయటానికి విరల్ బాయి 'లక్ష్మరూపాయల నిధి'ని పోగుచేసి ఉన్నాడు. ఆ డబ్బు బోసుకు అందజేశాడు. విరల్ బాయి ఆరోగ్యం పూర్తిగా పాడయిపోయింది. ఆయన్ని స్వీట్జర్లాండుకు మార్చారు. సుభాష్ కూడా ఆయన వెంట అక్కడకు వెళ్లాడు.

కాని విధి వక్రించింది.

1933 అక్టోబరు చివరిలోజుల్లో విరల్ బాయిపటేల్ మరణించాడు. ఆప్తుడిని కోల్పోయినందుకు సుభాష్ చాలా దుఃఖించాడు.

లండన్ లో 'భారత రాజకీయసమ్మేళనం' జరుగబోతున్నది. దానికి అధ్యక్షత వహించవలసిందిగా సుభాష్ ను ఆహ్వానించారు. కాని ఆయన ఇంగ్లండు ప్రవేశించరాదనే ఆంక్ష వున్నది. అందువలన లండన్ వెళ్ల లేకపోయినాడు. తనకు బదులుగా ప్రసంగంవ్రాసి పంపించాడు. దానిని ఆ సమ్మేళనంలో చదివి వినిపించారు.

1933 జూలైలో బెర్లిన్ వెళ్లాడు. జర్మనీదేశానికి అది రాజధాని. అక్కడ హిట్లర్ పరిపాలకుడుగా ఉన్నాడు. ఆయనను కలవాలని ఎంతో ప్రయత్నం చేశాడు. కాని అవకాశం లభించలేదు.

బెర్లిన్ లో 'ఇండియా కాలనీ' అనే చోట భారతీయులు ఉన్నారు. వారిలో మూడువర్గాలవారున్నారు. మొదటి ప్రపంచయుద్ధకాలంలో జర్మన్ ల సహకారంతో భారతదేశంలో విప్లవం తేవాలని ప్రయత్నం చేసినవారు ఒకవర్గం. జర్మనీలోనున్న 'సోషలిస్టుపార్టీ'తో సన్నిహితసంబంధాలు ఏర్పరచుకొని పనిచేస్తున్నవారు రెండవ వర్గం. చదువులకొరకై జర్మనీ చేరినవారు మూడవ వర్గం. వీరికి నాయకుడు ఏ.సి.యన్ నంబియార్. ఈయన తరువాతి కాలంలో సుభాష్ కు ఎంతో తోడ్పడ్డాడు.

ఐరోపాలో ఉండగానే "ది ఇండియన్ ట్రైగుల్ 1924-1934" అనే పుస్తకం వ్రాశాడు. ఆ పుస్తకం రచనలో మిస్ ఎమిలీ శాంకల్ అనే ఆమె చాలా సహాయపడింది. ఈమె 'ఆఫ్రియా' దేశస్థురాలు. తరువాతి కాలంలో సుభాష్ కు సహధర్మిచారిణి అయ్యింది.

ఇలా ఉండగా తండ్రి జానకీనాథ్ బోసు ఆరోగ్యం బాగుండలేదని వార్త వచ్చింది. వెంటనే విమానంలో కరాచీ చేరుకున్నాడు. అక్కడ నుండి కలకత్తా వచ్చాడు. ఆయన ఇంటికి చేరుకోకముందే తండ్రి మరణించాడు.

ఇక చేసేదేమీలేక మళ్లీ ఐరోపా చేరుకున్నాడు. మళ్లీ విరివిగా ప్రయాణాలు చేశాడు. భారతీయులను, ఐరోపాలోని రాజకీయనాయకులను ఎందరినో కలుసుకున్నాడు.

ఆయన అసలు వైద్యం కోసం విదేశాలకు వెళ్లాడు. కాని అనారోగ్యాన్ని కూడా లెక్కచేయకుండా ఎక్కువకాలం దేశాలుతిరగటంలోనే గడిపాడు. ఆయనలో స్వాతంత్ర్యంపైన ఉన్న అభిలాష ఎప్పుడూ విశ్రాంతి తీసుకోనివ్వలేదు.

“భారతీయుల సుఖమే తన సుఖం” అని భావించాడు.

యూరపులో 3 సంవత్సరాలు ఆవిధంగా గడిపాడు.

1936 మార్చి 22న ఇటలీ నుండి ఓడలో మళ్ళీ ఇండియా బయలుదేరాడు. ఆంగ్లప్రభుత్వం ఆయనకోసమే కాచుకు కూర్చున్నది. 1936 ఏప్రిల్ 8వ తేదీన బొంబాయి రేవులో దిగగానే ఏదో సాకుచెప్పి అరెస్టు చేసింది.

కొంతకాలం బొంబాయిలో ఉంచారు. తరువాత పూనా దగ్గరలోనున్న ‘ఎరవాడ జైలు’లో ఉంచారు. ఈ అక్రమ అరెస్టును నిరసిస్తూ బెంగాల్ అంతటా ఆందోళన సాగింది. అది భారతదేశం అంతా అల్లుకున్నది.

ఆయన ఆరోగ్యం మళ్ళీ బాగుండలేదు.

1936 మేలో “కుత్సింగ్” జైలుకు మార్చారు. అది పర్వత ప్రాంతం. సుభాస్ అన్నగారైన శరత్ చంద్ర బోసుకు ఇల్లు కూడా ఉన్నది. కాని అతడు పూర్తిగా కోలుకోలేదు. హాస్పిటల్ లో చేర్చి చికిత్సచేయవలసి యున్నది.

1936 డిసెంబరు 17న కలకత్తాలోని మెడికల్ కాలేజీ హాస్పిటల్ కు చికిత్సకోసం మార్చారు. అక్కడ పూర్తి పోలీసు బందోబస్తుతో చికిత్స ప్రారంభించారు. కాని ప్రయోజనం కలుగలేదు. ఇంతలో ప్రభుత్వంపైన ప్రజల వత్తిడి ఎక్కువయింది. ‘సుభాస్ ను విడుదలచేసి తీరాల్సిందే’నని పట్టుబట్టారు.

1937 మార్చి 17వ తేదీన ఏ షరతులూ లేకుండా ఆంగ్లప్రభుత్వం ఆయన్ను విడుదలచేసింది.

అప్పడు దేశమంతటా ఎన్నికలు జరిగాయి.

సుభాస్ పూర్తిగా కోలుకోలేదు. అప్పడు హిమాచల్ ప్రదేశ్ లోనున్న ‘డాల్ హౌస్’ అనే పట్టణం అతడు చేరుకున్నాడు. అది పర్వత పట్టణం. ఆయన పూర్వస్నేహితుడు డాక్టర్ ధర్మవీర అనే ఆయన అక్కడ ఉన్నాడు.

ఆ ధర్మవీర దగ్గర చికిత్స చేయించుకున్నాడు.

అలా ఆరునెలలు అక్కడ గడిపాడు.

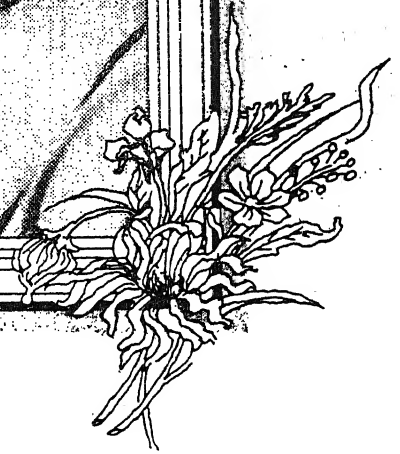
వార్తాపత్రికలు, జర్నల్స్ ద్వారా రాజకీయాలను అవగాహన చేసుకుంటూ ఉన్నాడు.

ఎంత చికిత్సచేసినా ఆయన ఆరోగ్యం కుదుటపడలేదు.

వైద్యుల సలహామేరకు ఆయన మళ్ళీ ఐరోపా వెళ్లవలసి వచ్చింది. 1937 నవంబర్ 18న విమానంలో బయలుదేరివెళ్లాడు. ఆస్ట్రీయాలోని ‘బడగాస్టీన్’ అనేచోట ఆరోగ్యకేంద్రం ఉన్నది. అక్కడ చేరి కొన్నాళ్లు ఉన్నాడు. ఆరోగ్యం కాస్త కుదుటపడింది.

అంతకుముందు “ఏన్ ఇండియన్ పిరిగ్రిమ్” (ఒక భారతీయ యాత్రికుడు) అనే పుస్తకం వ్రాయటం మొదలుపెట్టాడు. కాని అప్పుడు అది పూర్తి కాలేదు. ఈ సమయంలో దానిరచనను పూర్తిచేశాడు.

అప్పటికి అతని మీద ‘ఇంగ్లండు రాకూడదు’ అనే ఆంక్ష లేదు. అందుకని బ్రిటన్ లో పర్యటించాలనుకున్నాడు. 1938 జనవరిలో లండన్ చేరుకున్నాడు. అక్కడ చాలా సభల్లో పాల్గొన్నాడు. ఎన్నో ఉపన్యాసాలు ఇచ్చాడు.

సుభాష్ చంద్రబోస్

అన్ని ప్రసంగాలలోనూ “భారతదేశానికి సత్వరమే స్వాతంత్ర్యం కావాలి” అన్నమాటే! ఆయనకు అక్కడ ఉన్న భారతీయులు. ఎన్నో సన్మానాలు చేశారు. ఎన్నో విందులు ఏర్పాటు చేశారు. అక్కడి జాతీయప్రభుత్వ నాయకులతో చర్చలు కూడా చేశాడు.

బ్రిటీష్ లేబర్ పార్టీ నాయకులను కలుసుకున్నాడు.

కమ్యూనిస్టు నాయకులనూ కలుసుకున్నాడు.

ఆయన కలుసుకున్న వారిలో లేబర్ పార్టీ లీడర్ ‘క్లెమెంట్ అట్లీ’, ఆర్థర్ గ్రీన్ ఫుడ్, సర్ స్టాఫోర్డు క్రిస్టు, హెరాల్డ్ లస్కి, జె.బి.యస్. హాల్డేన్ ఉన్నారు.

తను చదివిన కేంబ్రిడ్జ్ విశ్వవిద్యాలయాన్ని సందర్శించాడు. అక్కడ విద్యార్థులను, ఉపాధ్యాయులనూ ఉద్దేశించి ప్రసంగించాడు.

ఇలా ఉండగా అఖిల భారత కాంగ్రెస్ కు సుభాష్ ను అధ్యక్షుడుగా ఎన్నుకున్నట్లు అప్పటి జనరల్ సెక్రటరీ జె. బి. కృపలానీ 1938 జనవరి 18వ తేదీన ప్రకటించాడు.

గాంధీజీ “సుభాష్ తిరిగిరావాల”ని టెలిగ్రాం పంపాడు.

ఆయన పర్యటనను ఆపివేసుకొని వెంటనే భారతదేశం రావలసి వచ్చింది. విమానంలో ప్రయాణించి, జనవరి 24 నాటికి కలకత్తా చేరుకున్నాడు.

* * *

కాంగ్రెస్ అధ్యక్ష పదవి...

సుభాస్ అఖిల భారత కాంగ్రెస్ కు అధ్యక్షుడయ్యాడు.

దీనితో ఆయన జీవితంలో ఒక ముఖ్యమైన అధ్యాయం మొదలయ్యింది. ఆయన దేశనాయకుడయ్యాడు.

కాంగ్రెస్ మహాసభలు 'హరిపుర'లో జరుగుతున్నాయి. ఇది గుజరాత్ రాష్ట్రంలో 'బార్దోలీ'కి దగ్గరగానున్నది.

1938 ఫిబ్రవరి 13వ తేదీన సభలు జరుగుతాయి. ఫిబ్రవరి 11 వ తేదీన కలకత్తా నుండి హరిపుర బయలుదేరాడు. బార్దోలీ రైలుస్టేషన్ లో దిగగానే బ్రహ్మాండమైన స్వాగతం లభించింది. అక్కడ చేరినవారందరికీ వల్లభ భాయిపటేలు నాయకుడు.

అది 51వ సమావేశం. అందుకు సూచనగా 51 జతల ఎడ్డులాగే రథాన్ని ఏర్పాటు చేశారు. ఆ రథాన్ని వీధుల్లో ఊరేగించారు. హరిపురలోని సభలు జరిగే ప్రదేశానికి "విఠల్ నగరం", అనిపేరుపెట్టారు. అది సుభాస్ కు ఎంతో సంతోషాన్ని కలిగించింది.

ఆ అధ్యక్షపదవి ఆయనకు కలసి రాలేదనుకోవచ్చు.

అధ్యక్ష స్థానం నుండి సుభాస్ తన అభిప్రాయాన్ని ఇలా ప్రకటించాడు: "ఏ దేశపు అంతర్గత విధానం ఏదయినా ఆ దేశం బ్రిటీషు వారిని భారతదేశం నుండి వెళ్లగొట్టటానికి సహకరిస్తే తప్పక దాని సహాయం తీసుకుంటాము."

ఈ పద్ధతి గాంధీజీ, ఆయన అనుచరులకు నచ్చలేదు. సుభాస్ కు గాంధీజీ సహకరించలేదు అని చెప్పవచ్చు. అందుకని సుభాస్ అతివాదిగా పేరుపడ్డాడు. ఆయన ఉద్దేశ్యం "బ్రిటీషు వారిని ఎంత త్వరగా భారతదేశం నుండి వెళ్లగొట్టే అంతమంచి"దని, కాని ఈ వాదం గాంధీజీ అనుయాయులకు ఎంతమాత్రం నచ్చలేదు.

అధ్యక్షుడిగా ఉన్న కాలంలో "జాతీయ ప్లానింగ్ కమిటీ" ఏర్పాటుకు శ్రీకారం చుట్టాడు. దీనిని ప్రఖ్యాత శాస్త్రవేత్త మేఘనాధ్ షా రూపకల్పన చేసి ఉన్నాడు. అంతేగాక "భారతదేశానికంతా ఒకే సామాన్యభాష ఉండాలి" అని కూడా సుభాస్ తలచాడు.

ఈ విధంగా సంవత్సరం గడిచింది.

మళ్ళీ కాంగ్రెస్ సభలు త్రిపురలో జరుగనున్నాయి. దానికి అధ్యక్షునిగా పట్టాభి సీతారామయ్యగారిని చేయాలని గాంధీజీకోర్కె. అతివాదులంతా మళ్ళీ సుభాస్ ను పోటీచేయమన్నారు. అదేవిధంగా పోటీచేశాడు. 200 ఓట్ల తేడాతో సుభాస్ వెగ్గడు. గాంధీజీకి ఎంతో బాధ కలిగింది. ఆయన వెంటనే “పట్టాభి ఓటమి నా ఓటమి” అని ప్రకటించాడు.

ఈ పరిస్థితుల్లో కాంగ్రెస్ రెండుగా విడిపోవటం సుభాస్ కు ఇష్టం లేదు. ఐక్యత కోసం హస్తం చాచాడు. గాంధీజీ నిరాకరించాడు. అంతేకాకుండా “అధ్యక్షునితో సహకరించలేనివారంతా బయటకు రావచ్చు” అని కూడా ప్రకటన చేశాడు. చాలామంది గాంధీజీ అనుచరులైన కార్యవర్గసభ్యులు తమ పదవులకు రాజీనామాలు చేశారు.

త్రిపురలో కాంగ్రెస్ సభ జరుగబోతున్నది.

అప్పటివరకు సుభాస్ విశ్రాంతిలేకుండా పనిచేసి ఉన్నాడు. అనారోగ్యంతో 5 వారాలుపాటు బాధపడ్డాడు. త్రిపుర కాంగ్రెస్ సమావేశాలనాటికి 103 డిగ్రీల జ్వరంతో ఉన్నాడు. అంబులెన్సులో జబ్బు పూర్తి మీదుగా త్రిపుర చేరుకున్నాడు. ఆ సభ 1939 మార్చి 10వ తేదీన జరిగింది.

దాదాపు రెండు లక్షలకు పైగా ప్రజలు పాల్గొన్నారు. సుభాస్ నుండి గాంధీజీ దూరమయ్యాడు. అంతేకాకుండా, వర్కింగ్ కమిటీ పూర్తిగా ఆయనకు వ్యతిరేకమయ్యింది. స్వాతంత్ర్యం త్వరగా పొందాలని సుభాస్ ఎన్నో ప్రతిపాదనలు చేశాడు. కాని అన్నిటికీ తిరస్కారమే లభించింది.

1939 ఏప్రిల్ 28న కలకత్తాలో అఖిల భారత కాంగ్రెస్ కమిటీ సమావేశం జరిగింది. ఆ సభలో సుభాస్ కూ గాంధీజీ అనుయాయులకూ సఖ్యత కుదరలేదు. ఇకను ఇది పనికాదనుకున్నాడు.

అధ్యక్ష పదవికి రాజీనామా చేశాడు.

ఆయన రాజీనామాచేసి ఊరకకూర్చుండలేకపోయాడు. “ఫార్వర్డ్ బ్లాక్” అనే దానిని స్థాపించాడు. భారతదేశమంతా పర్యటించాడు. ఎన్నో సభలలో ప్రసంగించాడు.

“అతివాదులనందరినీ సంఘటిత పరచటం. సంస్థలో మెజారిటీని సంపాదించటం, స్వాతంత్ర్యసంగ్రామాన్ని తీవ్రతరం చేయటం” అనే లక్ష్యాలతో సుభాస్ ఫార్వర్డ్ బ్లాకును స్థాపించాడు.

1939 జూన్ 22న ఫార్వర్డ్ బ్లాకు మహాసభలు బొంబాయిలో జరిగాయి. 1939 ఆగస్టులో సుభాస్ ను బెంగాల్ కాంగ్రెస్ అధ్యక్ష పదవి నుండి తొలగించారు. అంతేకాకుండా కాంగ్రెస్ నుండి 3 సంవత్సరాలపాటు బహిష్కరించారు.

1939 సెప్టెంబరు నెలలో కాకినాడలో “ఆంధ్ర రాష్ట్రవిద్యార్థి మహా సభలు” జరిగాయి. దానికి ప్రారంభోపన్యాసకుడిగా సుభాష్ వచ్చాడు. మళ్ళీ 1940 జనవరిలో ఆంధ్ర రాష్ట్ర పర్యటనకు వచ్చాడు. అప్పుడు ఏలూరులో గొప్ప ఊరేగింపు జరిపారు.

బీహార్ లోని “రాంఘర్”లో బ్రిటీషువారితో రాజీకోసం చేస్తున్న ప్రయత్నాలకు నిరసనగా ‘రాజీవ్యతిరేకసభలు’ జరిపాడు. “ఎట్టి రాజీసంప్రదింపులు చేయవద్దు. ఆందోళన చేసి భారతీయులలక్ష్యమైన సంపూర్ణ స్వరాజ్యాన్ని సంపాదించుకోవాలి” అని ఉద్బోధించాడు.

అదే కాలంలో రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం మొదలయ్యింది.

ఇది అవకాశంగా తీసుకొని బ్రిటీషు వారిపైన వత్తిడి తీసుకురావాలనుకున్నాడు. అందుకుగాను భారతదేశంలో ఉన్న ఆంగ్లేయులు స్మారక చిహ్నాలను తొలగించే కార్యక్రమం చేపట్టాడు. కలకత్తాలో “హాల్ వెల్” అనే స్మారకచిహ్నం ఉన్నది. దానిని 1940 జూలై 3వ తేదీన తొలగిస్తామని ప్రకటించాడు. ఆంగ్లప్రభుత్వం గుండెల్లో రైళ్లు పరుగెత్తాయి.

భారత రక్షణచట్టం క్రింద రెండవ తేదీనే ఆయనను అరెస్టు చేశారు. 3 కేసులుపెట్టారు. అన్నీ అన్యాయమైన కేసులే!

“నాపైన అన్యాయంగా కేసులుపెట్టారు. దానికి నిరసనగా నేను నిరాహార దీక్ష చేస్తాను”. అని బెంగాల్ గవర్నరుకు లేఖ వ్రాశాడు. ప్రజలనుండి మళ్ళీ నిరసనలు వెల్లువెత్తాయి.

చేసేదిలేక ప్రభుత్వం ఆయన్ను 1940 డిసెంబర్ 5వ తేదీన విడుదల చేసింది. కాని గృహనిర్బంధాన్ని విధించింది.

ఆయన లక్ష్యం ‘విదేశీయుల సహాయం తీసుకొని భారతదేశం నుండి బ్రిటీషువారిని వెళ్లగొట్టాల’నేది.

అందుకు ఒక్కటే మార్గం!

భారతదేశం నుండి విదేశాలకు వెళ్లటం.

సాహసోపేతమైన ప్రయాణం...

గృహనిర్బంధం. చుట్టూ పోలీసులు.

అక్కడక్కడా గూఢచారుల నిఘా.

సరిహద్దుల్లో కాపలావారి తనిఖీలు. ఇవన్నీ దాటుకొని విదేశాలకు వెళ్ళాలి. ఈ ప్రయాణం ఎంతో సాహసంతో కూడుకున్నది. దానికి తగిన ప్రణాళిక ఉండాలి.

ఏ విధమైన పొరపాటు జరిగినా ప్రమాదం.

దీనికోసమని అత్యంత సన్నిహితులతో ఒక పథకం ఆలోచించాడు. సుభాష్ ఆరోగ్యం బాగోలేదని, బాధపడుతున్నాడని ప్రకటించాడు. గదిలోకి ఎవరూ రావద్దని చెప్పాడు. భోజనం తెచ్చేవాళ్ళను కూడా గదిలోకి రావద్దని కట్టడి చేశాడు. గది బయటే ఆహారం పెట్టివెళ్ళాలి. గదిలో ఒంటరిగా గడపసాగాడు.

“చండీపూజ చేసుకుంటూ కాలం గడపాలని నిర్ణయించుకున్నా”డని బంధువులు ప్రకటించారు. “జీవితం మీద విరక్తి పుట్టిందని ఇంకొక వదంతి...

ఇదంతా ప్రజలు నమ్మేస్థితికి వచ్చారు.

ఆష్టనిస్థాన్ లో ఫార్వర్డ్ బ్లాక్ వర్కింగ్ కమిటీలో పరాన్ సభ్యుడు ఉన్నాడు. ఆయన పేరు “మైన్ అక్చర్ షాహ్.” ఆయన కలకత్తా వచ్చాడు. రహస్యంగా సవివరంగా సుభాష్ తో సంప్రదింపులు జరిపాడు. సుభాష్ ఆష్టనిస్థాన్ లో ఉండటానికి ఆయన ఏర్పాట్లు చేయాలి.

“పంజాబ్ క్రికెట్ కిసాన్ పార్టీ” అనే ఒక పార్టీ ఉన్నది. దానిలో ఒక కమ్యూనిస్టు సభ్యుడున్నాడు. ఆయన పేరు అచ్చల్ సింగ్ చీమా. పెషావర్ నుండి కాబూలు వెళ్లేందుకు ఆయన సహాయపడవలసి ఉంది...

ఈ ప్రణాళిక అంతా ఎవరికీ తెలియకుండా వేయటం జరిగింది.

అది 1941 జనవరి 16 అర్ధరాత్రి.

సుభాష్ గృహం నుండి ఒక వ్యక్తి బయటకు వచ్చాడు. ఆయన పైజమా, షేర్వానీ, టర్కీ టోపీ ధరించి ఉన్నాడు. పాడవాటి గడ్డం ఉన్నది. అచ్చంగా అది లక్కోలో ఉండే మౌల్వీ వేషం.

ఆ వ్యక్తి బయట ఆగి ఉన్న కారు ఎక్కాడు. ఆ కారు “గోమోహ్” అనే చిన్న రైలు స్టేషన్ కు జేరుకుంది. అక్కడ ‘కల్కామెయిల్’లో రిజర్వు చేయబడి ఉన్న బెర్తుకు చేరుకున్నాడు.

అప్పుడు అతని పేరు "జియాఉద్దీన్." ఇన్నొసన్సి ఎడలలు. మున్న
రావల్పిండి వెళుతున్నాడు. ఆ మౌల్వీ ఎవరో కాదు - మన సుభాస్! ఆ వేషం
ఆయనకు చక్కగా సరిపోయింది. ఎవరూ అనుమానించలేనంత వీలుగా ఉన్నది.

ఢిల్లీలో రైలు మారి పెషావర్ వెళ్లే "ఫ్రాంటియర్ మెయిల్" ఎక్కాడు.
అదే రైలులో మైన్ అక్బర్ షాహ్ కూడా ఉన్నాడు. పెషావర్ లో జియాఉద్దీన్
అనుకున్న ప్రకారం రైలుదిగాడు. అక్కడ అతడి కోసం బస్ ఏర్పాటు చేయబడి
ఉన్నది. ఆ బస్ లో రెండురోజులు గడిపాడు.

ఆ బస్ లో పాత మిత్రుడు "భగవత్ రామ్ తల్వార్" కలుసుకున్నాడు. ఆయన
కమ్యూనిస్టునాయకుడు. సుభాస్ కు బాగా విధేయుడు. ఇద్దరూ కలిసి కాబూలు
ప్రయాణానికి ప్రణాళిక సిద్ధం చేసుకున్నారు.

భగవత్ రామ్ రహమత్ ఆలీఖాన్ గా మారాడు.

సుభాస్ మౌల్వీవేషం తీసివేశాడు. కాబూల్ ప్రయాణం చేయటానికి పతాన్ గా
మారాడు. అప్పుడు చెవిటి - మూగవానిగా మారవలసి వచ్చింది.

పెషావరు నుండి 'జిరాడ్ రోడ్డు' వరకూ కారులో ఇద్దరూ ప్రయాణం
చేశారు. వారివెంట ముగ్గురుసాయుధులు తోడుఉన్నారు. 'జిరాడ్ రోడ్డు' నుండి
మళ్ళీ మట్టిరోడ్డు. కష్టపడి కాలి నడకనే "గర్జి" అనే గ్రామం చేరుకున్నారు.

అక్కడి నుండి మళ్ళీ కాలినడక. సాయంత్రానికల్లా భారత సరిహద్దు దాటారు.
అక్కడొక కొండజాతులవారి గ్రామం ఉన్నది. ఆ గ్రామంలో "అదేషర్ షా" అనే
మసీదు ఉన్నది. అక్కడి గురువు సుభాస్ కాబూల్ చేరటానికి ఏర్పాట్లు చేశాడు.
పెషావర్ నుండి తోడు వచ్చినవారు అక్కడి నుండి వెనక్కు మళ్లారు.

ఆ ఊరి నుండి మరో ముగ్గురు తోడు వచ్చారు.

మళ్ళీ కొండదారి ప్రయాణం. "లాల్ పురా" అనే ఊరు చేరుకున్నారు. అక్కడ
వారికోసం ముందుగానే ఏర్పాట్లు జరిగి ఉన్నాయి. కొండ జాతులవారి పాలకుడు
అక్కడ ఉన్నాడు. ఆయనకు మంచి పలుకుబడి ఉన్నది. ఆఫ్ఘన్ ప్రభుత్వం
గౌరవిస్తుంది. ఆయన ఇంట్లో ఆ రాత్రంతా పోయిగా గడిచిపోయింది...

కొండ జాతులవారి పాలకుడు పర్షియన్ భాషలో వ్రాసిన ఒక ఉత్తరం ఇచ్చాడు.
దానిలో "రహమత్ - జియాఉద్దీన్లు సరిహద్దు జాతివారు. "సఖీసాహెబ్"
సమాధి దర్శించటానికి వెళుతున్నారు. ఎవరూ అటంకపరచవద్దు" అని వ్రాసి
ఉంది.

అక్కడకు దగ్గరలో కాబూల్ నది ఉన్నది. ఆ నదిని దాటితే మంచి
రోడ్డు ఉన్నదని సుభాస్ తెలుసుకున్నాడు. ఆ నదిని దాటటానికి చుట్టు దారిన
ప్రయాణం చేయవలసివచ్చింది. నది దాటి రోడ్డుకు చేరుకున్నారు. అక్కడ
ప్రయాణానికి సిద్ధంగా ఉన్న లారీ ఎక్కారు. అక్కడక్కడా 'లీ' మాత్రం తాగుతూ

గడిపారు. “బడ్ ఖట్” అనే ఊరు వచ్చింది. అక్కడ ‘పాస్ పోర్టుల’ తనిఖీ జరిగింది. కొండజాతుల వారి పాలకుడు ఇచ్చిన ఉత్తరం అక్కడ బాగా ఉపయోగపడింది.

1941 జనవరి 22న కాబూల్ చేరుకున్నాడు.

అక్కడ ముందు ప్రయాణానికి సన్నాహాలు చేయసాగారు. రష్యా గాని, జర్మనీ గాని వెళ్లాల్సి. దానికి తగిన అనుమతి ఉండాలి. కాబూల్ లో రష్యన్ దౌత్య కార్యాలయం ఉన్నది. దాని దరిదాపులకు వెళ్లటానికి వీలు పడలేదు.

వారు కాబూల్ లో ఒక సత్రంలో బసచేశారు.

సుభాష్ పైన ఒక గూఢచారి దృష్టి పడింది. పది రూపాయలు, గడియారం ఇచ్చి అతడిని వదిలించుకున్నాడు.

భగవత్ రామ్ పాత స్నేహితుడు ‘ఉత్తమచంద్’ అనే వ్యాపారి ఉన్నాడు. ఫిబ్రవరి 13వ తేదీన అతడి ఆచూకీ దొరికింది. అతడి ఇంటికి బస మార్చారు.

దౌత్య కార్యాలయాలతో సంబంధాలు ఎంతకీ కుదరటంలేదు. ఒక రోజు బలవంతంగా జర్మనీ కార్యాలయంలోనికి వెళ్లాడు. అక్కడ ఉన్న దౌత్యప్రతినిధిని కలుసుకున్నాడు. ఆయన వార్తాహరుడితో ఎప్పటికప్పుడు వార్తలు తెలుపుతానని చెప్పాడు.

ఇలా రెండు రోజులు గడిచాయి. ఏవిధమైన వర్తమానమూ లేదు. ఇలా ఉండగా వీరిని చూచి ఉత్తమచంద్ ఇరుగుపొరుగున ఉన్నవారు అనుమానించారు. దానితో బసను మళ్ళీ సత్రానికి మార్చవలసి వచ్చింది. సత్రంలో సుభాష్ ఆరోగ్యం పూర్తిగా పాడయ్యింది. చేసేదిలేక మళ్ళీ ఉత్తమచంద్ ఇంటికే మారాడు.

రష్యా దౌత్యకార్యాలయాన్ని సమీపించలేకపోయారు. జర్మన్లు పట్టీపట్టనట్లున్నారు. సుభాష్ లో విసుగు ఎక్కువయ్యింది. ఓర్పు నశించింది.

అనుకోని విధంగా ఫిబ్రవరి 23వ తేదీన జర్మన్ దౌత్యప్రతినిధి నుండి ఇటాలియన్ దౌత్యప్రతినిధిని కలుసుకోవలసిందిగా కబురు వచ్చింది. భగవత్ రామ్ మొట్టమొదట కలుసుకున్నాడు. తరువాత సుభాష్ కలుసుకున్నాడు. దానితో సుభాష్ రష్యా గుండా బెర్లిన్ చేరుకోవటానికి అనుమతికోసం జర్మన్, ఇటాలియన్ ప్రభుత్వాలు సోవియట్ రష్యాతో మాట్లాడేటట్లు ఒప్పందం కుదిరింది.

ఇది జరిగిన నాలుగు వారాల తర్వాత సోవియట్ వారి వార్త అందింది. ఇటలీ దౌత్యకార్యాలయంలో “ఆర్గెండా మొజెట్టా” అనే గుమాస్తా ఉన్నాడు. ఆయన పేరు మీదుగా పాస్ పోర్టు తీసుకోవాలి. ఆఫ్ఘన్ ప్రభుత్వం ‘వీసా’ ఇవ్వాలి. ఈ ఏర్పాట్లు జరుగుతూ ఉండగా ఇంకొక వర్తమానం వచ్చింది. “మొజెట్టా” ఫోటోకు బదులు సుభాష్ ఫోటో ఉండాలని. మొజెట్టాకు అనువైన బట్టలు కూడా సిద్ధం చేయబడ్డాయి.

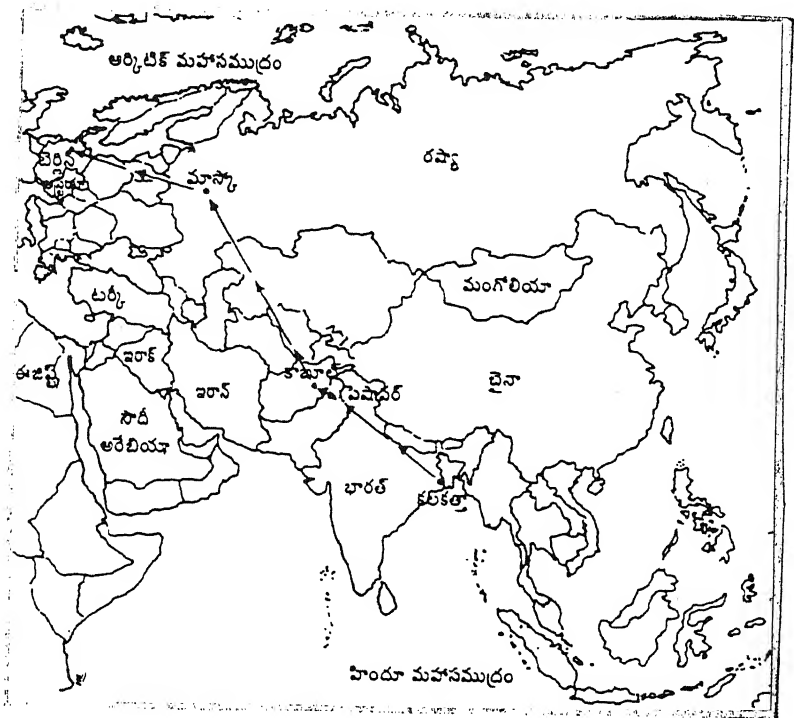
అక్కడ భగవత్ రామ్ ఆగిపోయాడు.

1941 మార్చి 18న జర్మన్ ఇంజనీరు, ఇంకా ఇద్దరు తోడురాగా సుభాష్, "అర్లెండ్ మొజెల్టా" పేరుతో కారులో బయలుదేరాడు. ఆ ప్రయాణం హిందూకుష్ పర్వత కనుమలగుండా జరిగింది. ఆఫ్ఘన్ సరిహద్దుల్లో గస్తీ కేంద్రం ఉన్నది. అక్కడి నుండి నదిని దాటి చరిత్ర ప్రసిద్ధి చెందిన "సమర్ఖండ్" నగరం చేరుకున్నాడు.

సమర్ఖండ్ నుండి రైలులో మాస్కో చేరాడు.

మాస్కో నుండి విమానప్రయాణం.

1941 ఏప్రిల్ మొదటి వారంలో బెర్లిన్ చేరుకున్నాడు. ఇలా కలకత్తా నుండి బెర్లిన్ వరకూ సాహసోపేతమైన ప్రయాణం చేశాడు సుభాష్.

కలకత్తా నుండి బెర్లిన్ వరకూ సుభాష్ చంద్రబోస్ చేసిన
సాహసోపేతమైన ప్రయాణ మార్గం

జైహింద్!

ఎన్నో కష్టాలుపడి సుభాష్ జర్మనీ చేరుకున్నాడు.

ఆయన ఆశయాలలో ఒక ఆశయం నెరవేరింది.

ఇంకా కొన్ని ఆశయాలున్నాయి.

“జర్మనీ, ఐరోపాదేశాలలో నివసించే భారతీయులను సంఘటిత పరచాలి. వారితో “స్వతంత్ర భారతకేంద్రం” అనే సంస్థను స్థాపించాలి. ఒక సైన్యాన్ని ఏర్పాటు చేయాలి.

దీనికోసం ఆయన తన ప్రయత్నాలు ప్రారంభించాడు.

అప్పటి జర్మనీ పాలకుడు హిట్లర్. అవి రెండవ ప్రపంచయుద్ధం జరుగుతున్న రోజులు. అందువలన హిట్లర్ ను కలుసుకోవటానికి వీలు పడలేదు. అదీగాక భారతీయులంటే ఆయనకు సదభిప్రాయం అప్పటి వరకూ లేదు.

ఈ పరిస్థితుల్లో సుభాష్ మొదట జర్మనీ విదేశాంగ అధికారులతోను, విదేశాంగ మంత్రితోనూ సంప్రదింపులు ప్రారంభించాడు. హిట్లర్ అనుమతి లేనిదే వారు ఏ నిర్ణయమూ తీసుకోలేరు. అందుకని కొంత సమయం కోరారు.

జర్మనీలో చదువులకోసం, ఉద్యోగాలకోసం వచ్చిన యువకులు ఎందరో ఉన్నారు. వారందరితో సంప్రదించాడు సుభాష్. 1941 నవంబరులో 30 మంది భారతీయులతో “స్వతంత్ర భారత కేంద్రాన్ని” స్థాపించాడు. దానిలో పనిచేయటానికి కొందరు జర్మన్ టైపిస్టులు కూడా చేరారు.

‘స్వతంత్ర భారత కేంద్రం’ మొదటి సమావేశాన్ని జరపాలనుకున్నారు. ఆ సమావేశంలోనూ, తరువాతాపలకటానికి ఒకనినాదం ఉంటే మంచిదనుకున్నాడు.

ఆ బాధ్యతను ‘అబ్దిల్ హస్సన్’ అనే యువకుడికి అప్పజెప్పాడు. హస్సన్ హైదరాబాదు నివాసి. జర్మనీలో చదువుకోవటానికి వచ్చాడు. సుభాష్ చంద్ర బోసు అంటే ప్రభావితుడై ఆయనకు తోడుగా నిలిచాడు.

హస్సన్ ఆలోచించాడు, ఆలోచించాడు. చివరకు “జై హిందూస్థాన్ అని అంటే ఏలా ఉంటుంది?” అని అనుకున్నాడు. కాని అది పొడుగ్గా అనిపించింది. ఇంకా ఆలోచించాడు. “జైహింద్!” అని అప్రయత్నంగా అతడి నోటివెంటవచ్చింది.

ఆనందంతో ఉక్కిరిబిక్కిరి అయ్యాడు.

వెంటనే వెళ్లి ఆ నినాదాన్ని సుభాష్‌కు వినిపించాడు. ఆయన “జైహింద్
“జైహింద్!” అని మెల్లగా అనుకొని చివరకు పెద్దగా “జైహింద్!” అన్నాడు.

ఆ నినాదంలో ఏదో గొప్పతనం కనిపించింది.

వెంటనే అబిద్ హుస్సేన్‌ను కౌగలించుకొని అభినందనలను తెలిపాడు.

“జైహింద్!” అంటే హిందూ భూమికి జయమగుగాక! అని అర్థం. ఇ
భారతీయులందరికీ జాతీయ అభినందన నినాదం. “అంతా ఒకే జాతి - ఒ
దేశమత సంతానం” అన్న భావనకు చిహ్నం.

“స్వేచ్ఛా భారత కేంద్రం” మొదటి సమావేశం 1941 నవంబరు 2వ తేదీ
జర్మనీలోని “బైగార్టన్” అనే ప్రాంతంలో జరిగింది.

దీని స్థాపన యొక్క ఉద్దేశ్యాలను సుభాష్ సభికులకు తెలియజెప్పాడు. “రేడియో
ద్వారా ప్రచారం చేయటం. సైనికదళాన్ని స్థాపించటం. ఆర్థిక సామాజి
సమస్యలను తెలుసుకోవటానికి ప్రణాళికా సంఘాన్ని ఏర్పాటుచేయటం” - ఇ
దాని లక్ష్యాలు.

ఆ సమావేశానికి సుభాష్ అధ్యక్షత వహించాడు.

“మనం తలపెట్టిన కార్యం విజయవంతమై విజయలక్ష్మి వరిస్తే, ప్రణాళి
విజయవంతం అయితే అన్ని వైపులనుండి అభినందనలను అందుకుంటాము.

“అపజయం కలుగుతుందనుకోండి. మాతృదేశసేవలో మనల్ని మనం అంకిత
చేసుకోగలిగాం అన్న సంతృప్తి మిగులుతుంది. కాబట్టి మనం అన్నిటికీ సిద్ధపడాలి”

అని తన ప్రసంగంలో సభికులను ఉద్దేశించి అన్నాడు.

ఆ సమావేశంలో కొన్ని నిర్ణయాలు తీసుకున్నారు.

“సుభాష్ నాయకుడుగా వ్యవహరింపబడతాడు. జనగణమన జాతీయ గీతం
ఉండాలి. జాతీయ భాషగా హిందూస్థానీ ఉండాలి. “జైహింద్!”ను నినాదం
ఉపయోగించాలి” అన్నవి ఆ నిర్ణయాలు.

జర్మన్ ప్రభుత్వం స్వేచ్ఛా భారత కేంద్రానికి నెలనెలా కొంత అప్ప
ఇవ్వటానికి ఒప్పకున్నది. ఆ అప్పతీర్చవలసిన బాధ్యతను సుభాష్‌కు అప్పజెప్పిం
అంతేకాకుండా కేంద్రానికి రాయబార కార్యాలయ హోదాను ఇచ్చి గౌరవించిం

సుభాష్ నాయకుడయ్యాడు.

సైనికులను సమీకరించే కార్యక్రమం ముమ్మరం చేశారు.

నాయకుడిని ఏలా పిలవాలి? ఆయన దగ్గర పనిచేస్తున్నవారికి ఇదొక సమస్
అయ్యింది. వారిలో కొందరు రకరకాల పేర్లు సూచించారు. ఏదీ బాగుండలేద

ఒక సైనికుడు “హుమారే నేతా!” అనే పేరు సూచించాడు.

దానినే కాస్త మార్పుచేశారు. “హూమరే!” తీసివేశారు. “నేతా”కు చివర “జీ” చేర్చారు. “నేతా” అంటే “నాయకుడు”, “జీ” అంటే “గారు” అనే అర్థం వస్తుంది. దానితో ఆయన “నేతాజీ” అయిపోయాడు.

నేతాజీగా మారిన సుభాస్ చంద్రబోస్

1942వ సంవత్సరం వచ్చింది.

జనవరి నెలలో “జర్మనీ - ఇంగ్లీషు” భాషలలో ఒక మాస పత్రికను ప్రారంభించారు. దానిపేరు “అజాద్ హింద్.” సుభాస్ ముఖ్యసంపాదకుడు.

ప్రమోద్ రంజన్ సేన్ గుప్తా అనే ఆయన సహాయకుడుగా ఉన్నాడు. ఆ పత్రిక ద్వారా ప్రచారం సాగుతున్నది.

పూర్వం సుభాష్ విదేశాలలో ఉండగా ఒక ఆస్ట్రేలియన్ యువతితో పరిచయ మయ్యింది కదా! ఆమె సుభాష్ జర్మనీ రాగానే ఆయన దగ్గరకు వచ్చింది. ఇద్దరూ 1942 ఫిబ్రవరి నెలలో భారతీయ పద్ధతిలో వివాహం చేసుకున్నారు.

ఇంతలో జర్మన్ ప్రభుత్వం నుండి రేడియో ప్రసారాలు చేసుకోవటానికి అనుమతి వచ్చింది. “అజాద్ హింద్ రేడియో” అనే పేరుతో భారతీయుల ప్రసారాలు ప్రారంభమయ్యాయి.

నేతాజీ ప్రజలను ఉద్దేశించి ప్రసంగాలు చేసేవాడు.

ఆ ప్రసంగాలు చాలా ఉత్తేజకరంగా ఉండేవి.

ప్రసారాలు హిందీ, ఇంగ్లీషు, పర్షియన్, తెలుగు, తమిళ భాషలలో జరుపబడేవి. చాలామంది నేతాజీ సైన్యంలో చేరటానికి ముందుకు రాసాగారు.

వాళ్ల సంఖ్య తక్కువ. ఇంకా చాలామంది కావాలి. రెండవ ప్రపంచ యుద్ధంలో జర్మన్లకు పట్టుబడిన భారతీయ సైనికులు చాలామంది ఉన్నారు. వాళ్లంతా జైళ్లలో మ్రగ్గుతున్నారు. వారి శక్తి వృధా కాకుండా కొంత శిక్షణను ఇచ్చి సైనికులుగా తీర్చిదిద్దితే బాగుంటుందని “నేతాజీ” ఆలోచన.

వెంటనే జర్మన్ అధికారులతో సంప్రదించాడు.

వారు సుముఖత చూపించారు. ఖైదీలుగా ఉన్న సైనికులు నేతాజీ ప్రసంగాలు విన్నారు. చాలామంది ముందుకు వచ్చారు.

ఇంతకు ముందు నేతాజీకి ఎ.సి.ఎస్ నంబియార్ పరిచయమయి ఉన్నాడు. ఆయన మధ్య ఐరోపా దేశాలలో జర్మలిష్టుగా పనిచేస్తున్నాడు. ఆయన కూడా నేతాజీతో చేరాడు.

ఒక వైపున అజాద్ హింద్ సైన్యం తయారవుతున్నది. సైనిక పటాలాలకు ప్రత్యేక దుస్తులు ఉండాలి. ఆ దుస్తులు ఏలా ఉండాలో నిర్ణయించారు. దుస్తులపై పులి గుర్తు ఉండాలి. “అజాద్ హింద్ ఫౌజ్” అనే అక్షరాలూ ఉండాలి.

అలాగే దుస్తులు తయారయ్యాయి.

సైనికులకు శిక్షణను జర్మనీవారు ఇవ్వసాగారు. డిసెంబరు 1942 వచ్చేటప్పటికి 4 బెటాలియన్లు సిద్ధమయ్యాయి. అన్నిహంగులూ అమరాయి.

ఆ ఆనంద సమయంలో సుభాష్ దంపతులకు 1942వ సంవత్సరం డిసెంబరు 2వ తేదీన కుమార్తె జన్మించింది. ఇంకా ఆనందాన్ని కలిగించింది. ఆ పాపకు ముద్దుగా “అనిత” అని పేరు పెట్టుకున్నారు.

జర్మనీలో ఒకవైపు సైనికులకు శిక్షణాకార్యక్రమం నడుస్తున్నది. ఇంకొక వైపు పత్రికద్వారా ప్రచారం జరుగుతున్నది. మరొక వైపు రేడియో ద్వారా ప్రసారాలూ జరుగుతున్నాయి.

కానీ జర్మనీ నుండి ఇండియా సమీపించాలంటే చాలా కష్టం. తూర్పు ఆసియా రాజ్యాల నుండి అయితే ఇండియా చాలా దగ్గర. అందుకని “ఎలా అయినా ఇండియాకు దగ్గరగా ఉండి బ్రిటిష్‌వారిపైకి సైన్యాన్ని నడపాలి” అన్నదే నేతాజీయోచన.

దానికి తగిన మార్గాలను వెతకసాగాడు.

* * *

భారత స్వాతంత్ర్య సమితి...

బెర్మనీలో నేతాజీ ప్రయత్నాలు ఈ విధంగా ఉన్నాయి.

తూర్పు ఆసియాలో ఇటువంటి ప్రయత్నాలే జరుగుతున్నాయి. తూర్పు ఆసియాలో “జపాన్, మంచుకో, హోంగ్ కాంగ్, బర్మా, మలయా, జావా, బోర్నియో, థాయ్ లాండు” అనే దేశాలు ఉన్నాయి. అక్కడ చాలామంది భారతీయులు ఉన్నారు. అప్పటికి వారు వాళ్ల వాళ్ల దేశాల్లో కొన్ని సంస్థలు స్థాపించుకొని యున్నారు.

జపాన్ లో రాసబిహారీ బోసు అనే ఆయన ఈ విషయమై విశేషంగా కృషి చేస్తున్నాడు. రాసబిహారీ బోసు బెంగాల్ వాడే! యువకుడుగా ఉన్నప్పుడు భారత్ దేశంలో విప్లవవాదిగా పనిచేశాడు. ఇది బ్రిటీషువారికి కోపాన్ని కలిగించింది. అందుకని ఆయన భారతదేశం విడిచిపెట్టి జపాన్ చేరుకున్నాడు. అక్కడే స్థిరపడిపోయాడు.

తూర్పు ఆసియాలో నివసిస్తున్న భారతీయులంతా కలసిపోయే సంఘటన ఒకటి జరిగింది. అదే బ్రిటీషువారి ఆధిపత్యంలోనున్న సింగపూర్ జపాన్ వారి వశం కావటం.

1942 ఫిబ్రవరి 15న సింగపూర్ జపాన్ వారి వశమయ్యింది. తూర్పు ఆసియాలోనున్న భారతీయులందరూ కలసిపోవటానికి మార్గం ఏర్పడింది.

జపాన్ సేనాపతి “మేజర్ పుజిసారా” అని ఉన్నాడు. ఆయన ఫిబ్రవరి 17వ తేదీన సింగపూరులో నున్న భారతీయప్రముఖులను సమావేశపరిచాడు.

ఆ సమావేశంలో ఆయన ప్రసంగించాడు.

“భారతదేశం పరతంత్ర శృంఖలాల నుండి బయటపడటానికి మంచి సమయం వచ్చింది. స్వాతంత్ర్య సమరం చేస్తున్న భారతీయులకు అన్ని సహాయాలు చేయటానికి జపాన్ సిద్ధంగా ఉన్నది. మీ కర్తవ్యం “భారతస్వాతంత్ర్య సమితి” (ఇండియన్ ఇండిపెండెన్స్ లీగ్)ని స్థాపించడం, భారతీయులనందరినీ సమితిలో చేర్చండి. స్వాతంత్ర్య సమరానికి సిద్ధం చేయండి.”

ఆ ప్రసంగంలో ఆవిధంగా ఉద్బోధించాడు.

భారతీయులంతా ఎంతో సంతోషించారు.

ఈ సమావేశం జరిగిన కొన్నాళ్లకు అంటే మార్చి 9, 10 తేదీలలో భారతీయులు సింగపూర్ లో ఒక సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేసుకున్నారు. ఇంతలో రాసబిహారీ బోసు జపాన్ లో ఇంకొక సమావేశాన్ని జరపాలని ఆహ్వానాలు పంపించాడు.

1942 మార్చి 28 నుండి 30 వరకు జపాన్ రాజధాని 'టోక్యో'లో భారతీయుల సభ జరిగింది. దానికి తూర్పు ఆసియా అంతటినుండీ ప్రతినిధులు వచ్చారు. రాసబిహారీ బోసు అధ్యక్షత వహించాడు.

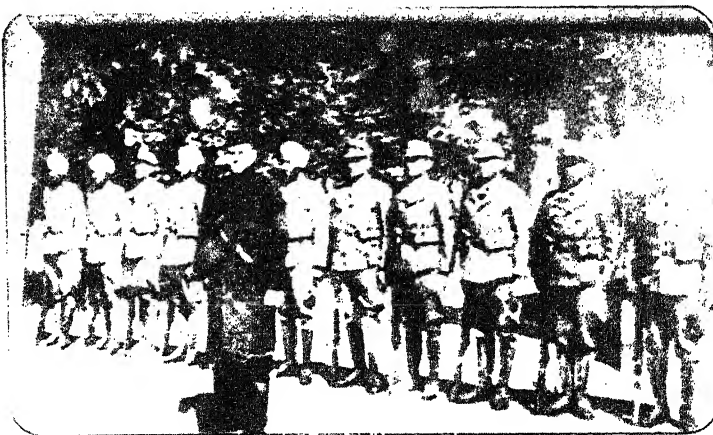
ఆ సమావేశంలో ఎన్నో నిర్ణయాలు తీసుకున్నారు.

అందులోని కొన్ని నిర్ణయాలు ఇవి:

1. భారత స్వాతంత్ర్య ఉద్యమాన్ని ప్రారంభించాలి.
2. స్వతంత్ర భారత సైన్యమే భారతదేశంపైన దండయాత్ర సాగించాలి. దానికి భారతీయులే నాయకులుగా ఉండాలి.
3. భారత స్వాతంత్ర్య సమితిని ఏర్పాటు చేయాలి. అది తీసుకొనే నిర్ణయాల ప్రకారం జపాన్ వారి సహాయాన్ని పొందాలి.

మళ్ళీ బాంకాక్ లో ఇంకో సమావేశం జరపాలని కూడా నిర్ణయించారు. ఆ ప్రకారమే జూన్ 14 నుండి 23వ తేదీ వరకు "తూర్పు ఆసియా ప్రతినిధుల" సభ జరిపారు. దానికి 100 మంది ప్రతినిధులు హాజరయ్యారు.

ఆ సమావేశంలోనే "భారత స్వాతంత్ర్య సమితి"ని ఏర్పాటు చేశారు. "భారతీయ పౌరులతోను, భారతీయ సైన్యంలోనివారితోను "అజాద్ హింద్ ఫౌజ్"ను నిర్మించాలి" అని తీర్మానించారు.

అజాద్ హింద్ ఫౌజ్ సైనికులతో నేతాజీ సుభాష్ చంద్రబోస్

భారత స్వాతంత్ర్య సమితి ప్రారంభమయ్యింది.

ప్రధాన కార్యాలయాన్ని సింగపూర్ లో ఏర్పాటు చేశారు. దానికి 'రాసబిహారి బోసు' అధ్యక్షుడయ్యాడు. కెప్టెన్ మోహన్ సింగ్ అనే ఆయన నాయకుడుగా "అజాద్ హింద్ ఫౌజ్"ను నిర్మించటం ప్రారంభమయ్యింది.

తూర్పు ఆసియాలో ఈవిధమైన ప్రయత్నాలు జరుగుతున్నాయి. అన్ని ప్రయత్నాలూ భారతదేశ స్వాతంత్ర్య సిద్ధికోసమే...

"ఎక్కడున్నా మనమంతా ఒక్కటే!"నని చాటి చెప్పారు విదేశాలలోని భారతీయులు.

సముద్రజలాలలో సాహసయాత్ర...

రాసబిహారీ బోసు వయసు మళ్ళినవాడు. భారత స్వాతంత్ర్య సమితి నిర్వహణ, అజాద్ ఫౌజు బాధ్యత ఆయనవల్లఅయ్యే పనులుకాదు.

దానికని అందరిదృష్టి నేతాజీపైన పడింది. ఆయన్ను సింగపూర్ కు ఆహ్వానించి ఆ కార్యం అప్పగించాలని అందరూ నిర్ణయించారు. నేతాజీకి ఈ విషయం తెలియజేశారు.

ఆయన ఇటువంటి అవకాశం కోసమే ఎదురుచూస్తున్నాడు కదా! అదీగాక జపాన్, జర్మనీ అధికారుల ఆలోచనా అట్లాగే వున్నది. “భారతదేశానికి దూరంగా జర్మనీలో ఉండి చేసేది ఏముంది? దగ్గరలో ఉంటే నేతాజీ సమర్థవంతంగా పని చేయగలడు” అని అనుకున్నారు.

జర్మనీలోని జపాన్ రాయబారి నేతాజీ జపాన్ ప్రయాణానికి ఏర్పాట్లు చేస్తానన్నాడు. ఇక నేతాజీ ప్రయాణానికి సిద్ధమయ్యాడు.

బెర్లిన్ నుండి బోక్స్ కు విమానంలో ప్రయాణిస్తే 20 గంటలు పడుతుంది. ఆ ప్రయాణం అంత మంచిది కాదు. ఇటలీ ప్రభుత్వాన్ని ఒప్పించి వారి సహాయంతో విమానంలో ప్రయాణించాలని సంప్రదింపులు జరిపాడు. కాని వీలు పడలేదు.

“జలాంతర్గామి” (నీటిలోపల నుండి ప్రయాణించే నౌక)లో ప్రయాణించి ‘బోక్స్’ చేరుకోవాలని నిర్ణయం జరిగింది. ఆఫ్రికాలోనున్న ‘గుడ్ హోప్’ అగ్రం వరకూ జర్మనీ జలాంతర్గామి వస్తుంది. దానిలో నేతాజీ ప్రయాణిస్తాడు.

గుడ్ హోప్ అగ్రం దాటిన తరువాత జపాన్ జలాంతర్గామి ఆయనను అనుకొన్న చోటికి చేర్చాలి. ఇది చాలా దూరప్రయాణం. పూర్తిగా సముద్రజలాలలోనే సాగిన ఇంకో సాహసయాత్ర.

పూర్వం భూమి మీద నేతాజీ సాహసయాత్ర చేసి ఉన్నాడు. ఇప్పుడు సముద్రజలాలలో చేయబోతున్నాడు.

అది 1943వ సంవత్సరం ఫిబ్రవరి 8వ తేదీ!

జర్మనీ జలాంతర్గామి యు-180 అనేది “కియోల్” అనేచోటినుండి బయలుదేరింది. నేతాజీ దానిలో ఉన్నాడు. ఆయన వెంట అబిద్ హసన్ కూడా ఉన్నాడు.

ఏప్రిల్ 24కు ఆ జలాంతర్గామి “మొజాంబిక్ చానల్” అనే చోటికి

చేరుకున్నది. అది పోర్చుగీసు తటస్థప్రాంతం. అప్పటికే జపాన్ జలాంతర్గామి అక్కడకువచ్చి ఉన్నది. జర్మనీ జలాంతర్గామి జపాన్ జలాంతర్గామి దగ్గరకు పోవాలని ప్రయత్నం చేస్తున్నది. అలలు ఉవ్వెత్తున ఎగసి పడుతున్నాయి. దగ్గరకు జేరాలానికి వీలుకావటం లేదు.

ఏమి చేయటానికి రెండు నౌకలలోనివారికీ తోచటం లేదు.

వైర్ లెస్ ద్వారా మాట్లాడుదామనుకున్నారు. కాని అది చాలా ప్రమాదం. జపాన్ జలాంతర్గామి (1-29) ఉత్తర దిశగా ప్రయాణం సాగించింది. జర్మన్ జలాంతర్గామి దానిని అనుసరించింది.

ఇలా ఆ రోజు గడిచింది.

చీకటిపడింది. ఆ రాత్రంతా మళ్ళీ రెండుజలాంతర్గాములూ ఈశాన్యదిశగా ప్రయాణంసాగించాయి. తెల్లవారింది. రెండూ సమీపించలేకపోయాయి.

ఇక జర్మన్లు సాహసించారు.

రబ్బరు బల్లకు త్రాళ్లు కట్టారు. సముద్రంలోకి వదిలారు. నేతాజీ, సహచరుడు ఆ బల్లపైకి చేరారు.

జలాంతర్గామిపై నేతాజీ - అబిద్ హసన్

అలలు ఎత్తుగా ఎగిరెగిరి పడుతున్నాయి.

పెద్ద పెద్ద షార్క్ చేపలు తిరుగుతున్నాయి.

అటువంటి పరిస్థితుల్లో త్రాడు పట్టుకొని పాకుతూ వెళ్లటం చాలా ప్రమాదం. అడుగుడుగునా అవాంతరాలు. ఎంతోదైర్యం ఉంటేనే ఆ కార్యం నెరవేరుతుంది. నేతాజీకి దైర్యసాహసాలు దండిగా ఉన్నాయి.

రబ్బరు బల్లమీద ఉన్నా ఇద్దరూ పూర్తిగా తడిసిపోయారు.

ఎలాగో కష్టపడి జపాన్ యు.బోటును చేరుకున్నారు. దానిపైకి ఎక్కారు. జర్మనీ జలాంతర్గామిలోని వాళ్లకు వీడ్కోలు, ధన్యవాదాలు చెప్పారు.

సముద్రాన్ని శత్రువుల నౌకాదళాలు, విమానదళాలు కాపలా కాస్తున్నాయి.

వాటి రెంటి కన్నుగప్పి అంతటి సాహసం చేశారు. ఇది చాలా అపూర్వం, అద్భుతం. ఈ సాహసం 1943 ఏప్రిల్ 28న జరిగింది.

నేతాజీ జపాన్ జలాంతర్గామిపైకి చేరుకున్నాడు. అబిద్ హసన్ కూడా జేరాడు.

ఆ జలాంతర్గామి ఆయనను “ఫెనాంగ్” అనేచోటుకు తీసుకువెళ్లాలని ముందుగా నిర్ణయం జరిగింది. ఫెనాంగ్ మలయా పశ్చిమతీరంలో నున్న రేవుపట్టణం

ఆ జలాంతర్గామి ఒకరోజు ప్రయాణించింది.

బ్రిటీషువారు కాపలా కాస్తున్న పరిధిని దాటింది.

ఇంతలో ఫెనాంగ్ నుండి వర్తమానం వచ్చింది.

“జలాంతర్గామి దారిమార్చాలి. సుమత్రాకు దక్షిణాన ఒక చిన్న ద్వీపం ఉన్నది. అది “సెబాంగ్”. అక్కడకు ప్రయాణీకులను చేర్చండి” ఇదీ వర్తమాన సారాంశం.

నేతాజీ వస్తున్నాడని ఫెనాంగ్ లో తెలిసిపోయింది. అందుకని ఆయన అక్కడకు వెళ్లటం క్షేమం కాదు. దానికోసం ప్రదేశాన్ని మార్చటం జరిగింది.

నిర్ణయించినట్లుగానే 1943 మే 6న జలాంతర్గామి ‘సెబాంగ్’ చేరింది. అక్కడ జలాంతర్గామి మీద సిబ్బందితో కలసి “నేతాజీ” ఫోటో దిగాడు.

నేతాజీ కోసం అక్కడ విమానం సిద్ధం అయ్యింది.

అది చిన్న యుద్ధ విమానం. మే 11న అక్కడి నుండి బయలుదేరింది. రాత్రుళ్లు కొన్నిచోట్ల ఆగుతూ ఆ విమానం మే నెల 16వ తేదీకి టోక్యోకు చేరింది.

నేతాజీ అక్కడకు చేరిందాకా ఆ వార్తను రహస్యంగానే ఉంచారు. ఆయనకు ఆ సమయంలో “మల్ సుడా” అని రహస్య నామం ఉంచారు.

* * *

స్వతంత్ర భారతప్రభుత్వం...

ట్రోక్స్ చేరిన వెంటనే నేతాజీ తన కార్యక్రమాలు మొదలుపెట్టాడు. విదేశాంగ మంత్రిని కలిశాడు. సైనిక, నౌకాదళాధిపతులను కలిశాడు.

అప్పటి జపాన్ ప్రధాని “టోజో.” 1943 జూన్ 10న నేతాజీ ఆయన్ను కలుసుకున్నాడు. సంప్రదింపులు జరిపాడు. ఒక కార్యక్రమాన్ని రూపొందించుకున్నాడు.

ఇంతలో రాసబిహారి బోసు కూడా సింగపూర్ నుండివచ్చి నేతాజీని కలిశాడు. జూన్ 19వ తేదీన విదేశీ విలేఖరులతో సమావేశం జరిపాడు. ఆ సమావేశంలో తన అసలు పేరు ప్రకటించాడు.

జూన్ 23న నేతాజీ. రాసబిహారి బోసు కలసి సింగపూర్ బయలుదేరారు. జూలై 2వ తేదీన అక్కడకు చేరుకున్నారు.

సింగపూర్ రాగానే ‘ఇండియన్ ఇండిపెండెన్స్ లీగ్” సర్వసభ్య సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేశారు. ఆసియాలో నివసిస్తున్న చాలామంది భారతీయులు ప్రతినిధులుగా వచ్చారు. సభ జాతీయ గీతం ఆలాపనతో ప్రారంభమయ్యింది.

ఈ సభలోనే నేతాజీకి అధ్యక్ష పదవిని అప్పజెప్పారు.

జూలై 5వ తేదీన సింగపూర్ కూడలిలో సైనికులు, సైనికాధికారులూ బారులు తీరి ఉన్నారు. నేతాజీ వచ్చి భారత జాతీయ సేన ఆధిపత్యాన్ని స్వీకరించాడు. ఆ చోటంతా “జైహింద్! ఇంక్విలాబ్ జిందాబాద్!” అనే నినాదాలతో మారుమ్రోగింది.. నేతాజీ ఉత్తేజకరమైన ప్రసంగం చేశాడు

ఆ ప్రసంగంలో ఒకచోట ఇలా అన్నాడు:

“స్నేహితులారా! మన యుద్ధ నినాదం ఒకటే! అది ఢిల్లీ ఛలో! ఢిల్లీ ఛలో! దేశ స్వాతంత్ర్యంకోసం మనం పోరాటం సాగిస్తున్నాం! దానిలో ఎందరం బ్రతికి ఉంటామో, నేను చెప్పలేను. అయితే ఒకటి మాత్రం నిజం. అంతిమ విజయం మనదే!”

తరువాత “ఢిల్లీ ఛలో!” అనేది యుద్ధ నినాదం అయ్యింది.

తరువాత భారతీయ సేనలో స్త్రీల విభాగం కూడా ఏర్పాటు చేశారు. దానికి “రాణీ ఝాన్సీ దళం” అనే పేరుపెట్టారు. ఆ దళానికి నాయకురాలు కెప్టెన్ లక్ష్మి. వైద్యవిద్యనభ్యసించింది. ఈమెది కేరళరాష్ట్రం.

నాటి రాజీర్ఘాన్నిదళం నాయకురాలు
కెప్టెన్ లక్ష్మి

నేటి లక్ష్మి సెవగల్

ఇంతలో బర్మా స్వాతంత్ర్య దినోత్సవం వచ్చింది.

దానికి నేతాజీని ఆహ్వానించారు. జూలై 20న రంగూన్ బయలుదేరాడు. ఆగస్టు 4న రంగూన్ నుండి తిరిగి ప్రయాణమయ్యాడు. 9 ఆగస్టున సైగాన్ లో సభజరిగింది. దానిలో నేతాజీ ఉపన్యసించాడు.

ఆగస్టు 24న తిరిగి సింగపూర్ చేరుకున్నాడు. అక్కడ ఉన్న జపాన్ అధికారులతో సంప్రదింపులు జరిపాడు. “భారతదేశపు భూభాగాలపైన యుద్ధం కొనసాగించడానికి జపాన్ ప్రభుత్వం సహాయ సహకారాలను అందిస్తుంది.” అనే హామీ వారినుండి లభించింది.

నేతాజీ ఊపిరిసలుపని కార్యక్రమాలు మొదలుపెట్టాడు.

ఒక ప్రమాణపత్రం విడుదల చేశాడు. దానిలో ఈవిధంగా ఉంది:

“ఏవిధమైన బలవంతం లేకుండా, నాఅంతట నేను ఇష్టపూర్వకంగా, స్వతంత్ర భారతదేశంలో జేరుతున్నాను. భారత దేశ స్వాతంత్ర్యం కోసం పాటుపడతానని శపథం చేస్తున్నాను. దాని కోసం ప్రాణాలను సహితం ధారపోసేందుకు సిద్ధంగా ఉన్నాను. నేను చేసేదానికి ఏవిధమైన జీతాన్ని గానీ, బహుమానం గానీ అడగను. కుల - మతాలనూ, భాషనూ, ప్రాంతాలనూ. పాటించను. భారతీయులనందరినీ సోదరిసోదరులుగా భావిస్తాను.”

స్త్రీలు... పురుషులు... అనే భేదం లేకుండా... చాలామంది తమరక్తంతో దానిపైన సంతకాలు చేశారు...

1943 సెప్టెంబరు 3న ఫెనాంగ్ లో ఒక సమావేశం జరిగింది... చాలామంది ఆ సభలో పాల్గొన్నారు. నేతాజీ తన ప్రసంగంలో అగ్నివర్షం కురిపించాడు.

సైన్యం నిర్వహణ అంటే మాటలతో పనికాదు... దానికి ఎంతో ధనం కావలసి వస్తుంది... అదంతా ప్రజల దగ్గర నుండే సేకరించేవారు... ఫెనాంగ్ సమావేశంలో ప్రజలను సహాయం కోరాడు... ప్రజలంతా తమ వద్ద ఏది ఉంటే అది విరాళంగా ఇచ్చారు... సుమారు 20 లక్షల డాలర్ల వరకు పోగయ్యింది.

కొన్ని సమావేశాలలో నేతాజీ మెడలో వేసిన పూలదండలను వేలం వేసేవారు. సభికుల్లో ఉన్న ధనవంతులు ఆ దండలను పోటీలుపడి కొనేవారు... ఒకసారి ఒక పంజాబీ యువకుడు ఒకదండను కోటి రూపాయలకు కొన్నాడు. ఇంకొక సారి ఒక ముస్లిం యువకుడు తనవద్దనున్న కోట్లాది రూపాయల విలువచేసే అస్త్రినీ అర్పించాడు...

ప్రజలుచేసిన త్యాగాలు ఇలాంటివి ఎన్నో ఉన్నాయి. ప్రజల ఆదరాభిమానాలతో ఆర్థిక సహాయం ఈవిధంగా లభిస్తుండేది...

1943 అక్టోబరు 21న దూర ప్రాచ్యదేశాల నుండి వచ్చిన ప్రతినిధులతో సమావేశం జరిగింది.

నేతాజీ ఉదయం 10గంటలకు సభకు వచ్చాడు.

అక్కడ చేరిన సభ్యుల కరతాశ్చర్యములు సభలో మారుమ్రోగాయి... భారత స్వాతంత్ర్యం సంపాదనకోసం ప్రతిజ్ఞ ఒకటి తయారుచేయబడింది... ఆ ప్రతిజ్ఞను మొదటగా నేతాజీ చేయటం సాగించాడు.

“భారతదేశాన్ని, 38 కోట్ల సోదర దేశీయులను (ఇది ఆనాటికి భారతదేశం జనాభా) ... బ్రిటిష్ ఆధిపత్యంనుండితప్పించి... స్వాతంత్ర్యమును సిద్ధిపజేయు లానికి నేను - సుభాష్ చంద్రబోస్ ను దేవునిపేరిట దీక్షగైకొంటున్నాను... నా బొందిలో ప్రాణం ఉన్నంతవరకు ఈ స్వాతంత్ర్య సమరాన్ని కొనసాగిస్తాను...”

ఈ మాటలు అంటూ ఉండగా ఆయన కంఠం రుద్ద మయ్యింది... కాస్తేపు అగి ప్రతిజ్ఞను కొనసాగించాడు.

“నేనెప్పుడూ భారతదేశ సేవకుడిగా ఉంటాను... 38కోట్ల భారతీయులను నా సోదరసోదరీమణులవలే భావించి, వారి క్షేమానికై పాటుపడతాను... దీనినే నా మహోన్నత ధర్మంగా భావిస్తాను... స్వాతంత్ర్యం సిద్ధించిన తరువాత... నా దేశ స్వాతంత్ర్య సంరక్షణకై నాలోని ప్రతి రక్తబిందువును... అర్పించటానికి నేను సిద్ధంగా ఉంటాను...”

ఈ విధంగా నేతాజీ కఠోర ప్రతిజ్ఞ చేశాడు...

ఆయన తరువాత సభలోనివారు కూడా ప్రతిజ్ఞ చేశారు... ఆ సమావేశంలోనే “స్వతంత్ర భారత ప్రభుత్వం” స్థాపించినట్లు ప్రకటించబడింది...

దానికి నేతాజీ ప్రధానమంత్రి, యుద్ధమంత్రి, విదేశీ వ్యవహారాల మంత్రిగా నియమింపబడ్డారు... తరువాత వివిధ శాఖలకు ప్రతినిధులను ఎన్నుకున్నారు... రాసబిహారీ బోసును ఉన్నత పరిహారంగా నియమించుకున్నారు...

ఈ విధంగా సింగపూర్ లో స్వతంత్ర భారతప్రభుత్వం ఏర్పాటు అయ్యింది... 1943 అక్టోబరు 23న ప్రభుత్వాన్ని జపాన్ అధికారికంగా గుర్తించినట్లు ప్రకటించింది...

తరువాత నేతాజీ టోక్యో, నాన్ కింగ్, షాంగై, మనీలా, ఇండోనేషియాలోని జకార్తా, సురబాయి మొదలైనదేశాలు పర్యటించాడు...

ప్రభుత్వం అనగానే ఏదోకొంత భూభాగంఉండాలి... స్వంత నాణాలు ఉండాలి... దాని కోసం ప్రయత్నాలు ప్రారంభించాడు... జపాన్ ప్రధానమంత్రి “మా ఆధీనంలో నున్న అండమాన్, నికోబార్ దీవులను స్వతంత్ర భారతప్రభుత్వానికి ఇస్తున్నాను” అని ప్రకటించాడు...

అజాద్ హింద్ ఫౌజ్ పతాకం

జపాన్ వారు అక్కడ తమ రాయబారిని నియమించారు... ఆ దీవుల్లో స్వంత నాణాలు చలామణిలోకి వచ్చాయి....

వెంటనే 1943 డిసెంబరు 29 నాడు భారతీయులు ఆ దీవులను ఆక్రమించుకున్నారు... అండమాన్ “షహీద్” అనీ, నికోబారుకు “స్వరాజ్” అనీ పేరు పెట్టారు... షహీద్ అంటే “అమరవీరుల చిహ్నం” అని అర్థం... ఆ రెండు దీవుల విస్తీర్ణం 8,10 చ.కి. మీటర్లు... అప్పటి జనాభా 33,000. వెంటనే, అంటే మరునాడు “బ్లైయర్” రేవుపట్టణం మీద మన త్రివర్ణ పతాకం ఎగురవేయబడింది...

ఆ విధంగా కొంత భూభాగంలో సాంస్కృతికాధికారం గల మొట్టమొదటి స్వతంత్ర భారతప్రభుత్వం ఏర్పడింది... దానికి కమిషనర్ గా ‘కల్కల్ ఏ.డి. లోగ నాథన్’ అనే ఆయనను నియమించారు...

ఛలో ఢిల్లీ... ఛలో ఢిల్లీ...

అజాద్ హింద్ ప్రభుత్వం ఏర్పడింది...

ఇకను చేయవలసింది బ్రిటన్ పై యుద్ధం... అదీ భారతదేశంలోని ప్రదేశాలపై జరగాలి....

1943 అక్టోబరు 25న రాత్రి 11 గంటల 55 నిమిషాలకు నేతాజీ యుద్ధ ప్రకటన చేసి యున్నాడు... అక్కడి నుండి ఒకటే నినాదం: “ఛలో ఢిల్లీ... ఛలో ఢిల్లీ!”

సింగపూర్ నుండి భారతదేశ ప్రాంతాలపై యుద్ధం చేయాలంటే చాలా కష్టం... అందుకని కార్యాలయం దగ్గరఉంటే బాగుంటుందని ఆలోచించాడు... బర్మా జపాన్ కు అనుకూలంగానే ఉన్నది... బర్మాలోనున్న రంగూన్ అయితే బాగుంటుందని తోచింది. వెంటనే దానికి సన్నాహాలు జరిగాయి.

1944 జనవరి 7న సింగపూర్ లో నున్న అజాద్ హింద్ ప్రభుత్వ కార్యాలయం రంగూన్ కు మారింది... వెంటనే ఫిబ్రవరి 4వ తేదీన సైనికులు ముందుకు సాగాలని ఆజ్ఞలు జారీఅయ్యాయి...

సింగపూర్ నుండి రంగూన్ కు చాలా దూరం...

అజాద్ హింద్ ఫౌజు అన్ని కష్టాలను సహించి ఆ ప్రయాణం రకరకాలుగా చేసింది...

సింగపూర్ నుండి రైలు ద్వారా “చెంపాన్” అనే చోటికి చేరుకున్నారు... చెంపాన్ నుండి కాలినడకనే సముద్రతీరానికి... అక్కడ నౌకఎక్కి “మెర్గస్” అనే చోటికి, మెర్గస్ నుండి మళ్ళీ “మోర్బిన్” అనే చోటు వరకు కాలినడకన... అక్కడి నుండి రైలులో రంగూన్ కు చేరారు...

యుద్ధ రంగానికి అజాద్ హింద్ ఫౌజు పెద్ద దళం వచ్చింది... దానిలో నాలుగు చిన్న బ్రిగేడ్లు (దళాలు) ఉన్నాయి. అందులో ఒకటి “సుభాష్ దళం”... దీనికి దళాధిపతి పానవాజ్ ఖాన్...

మొదవదళం “గాంధీ దళం”— ఈ దళానికి అధిపతి కర్నల్ ఇన్యత్... మూడవ దళం “అజాద్” దళం... దళాధిపతి కర్నల్ జల్మాద్ సింగ్... ఇక నాల్గవదళం “నెహ్రూ దళం...” దీనికి అధిపతి “లెఫ్టినెంట్ గుర్చక్షి సింగ్”,...

అజాద్ హింద్ ఫౌజుకు విమానాలు లేవు.

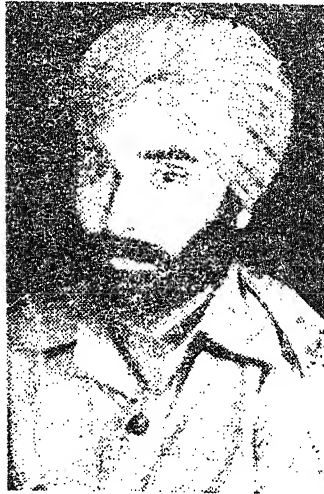
సైనికులను గానీ, యుద్ధపరికరాలు గానీ యుద్ధరంగానికి చేర్చటానికి లారీలైనా లేవు... యుద్ధ రంగంలో పోరాడటానికి టాంకులు అసలే లేవు. ఆయుధాలు, మందు గుండు సామగ్రి, ఆహారపదార్థాలు సైనికులు వీపులపైన కట్టుకొని పోయేవారు...

కెప్టెన్ నెగర్

కెప్టెన్ మానిసింగ్

కెప్టెన్ ఢిలాన్

కొందరు అజాద్ హింద్ ఫౌజ్ సైనికాధికారులు

ఈ సైన్యం అరకాన్ రంగంలో ప్రవేశించింది... అరకాన్ అంతా పర్వతాల మయం... ఒకచోట త్రివర్ణ పతాకాన్ని ఎగురవేశారు... నేతాజీ ఢిల్లీ యాత్రకు సిద్ధం కావాలని సైనికులను ఉద్దేశించి ప్రసంగించాడు.

అజాద్ హింద్ సేనల దృష్టి 'ఇంఫాల్' మీద నున్నది... ఇది భారతదేశం ఈశాన్య ప్రాంతంలో నున్న నగరం... ప్రస్తుతం మణిపూర్ రాష్ట్రంలో ఉన్నది... ఇది మిత్రరాజ్యాలైన బ్రిటన్, అమెరికాలకు బలమైన స్థావరం... బర్మా సరిహద్దులో నున్నది... ఇంఫాల్ ను పట్టుకుంటే భారతదేశంలో అడుగు పెట్టినట్లే!

అలాగే సైన్యాలు 1944 మార్చి 18న బర్మా సరిహద్దును దాటాయి... ఇండియాలో అడుగు పెట్టాయి... ఇలా ముందుగా అడుగు పెట్టినది "సుభాష్ దళం"... దీనికి అండగా జపాన్ దళాలు కూడా ఉన్నాయి...

విమానాల ద్వారా బ్రిటీషు వారి దాడులు ఎక్కువయ్యాయి... భారత సైనికులు చలించలేదు... "జైహింద్! ఛలో ఢిల్లీ!" అనే నినాదాలు చేస్తూ వీరోచితంగా పోరాటం సాగించారు... ఆహారపదార్థాలు సరిగ్గా అందేవి కావు... అందిన ఆకులు అలములు తిని సైనికులు ఆకలి తీర్చుకొనేవారు...

ఇన్ని కష్టాలుపడినా భారతదేశ భూభాగంపైన కాలుపెట్టామని వారు ఎంతో ఆనందించారు... ఏప్రిల్ 6 న కోహిమాను పట్టుకున్నారు... ఆ విధంగా కొన్ని గ్రామాలు, కొంతభూభాగం భారత సైనికుల ఆధీనంలోకి వచ్చింది...

అలా వచ్చిన ప్రాంతాలకు అధికారి ఉండాలి కదా! అందుకు ఏ.సి. చటర్జీని నియమించారు... ఆయన ఆప్రాంతాలకు ఏప్రిల్ 4న గవర్నరుగా నియమింపబడ్డాడు...

ఇంఫాల్ ను... కోహిమాను ఆక్రమించుకుందామంటే వీలు కాలేదు.

ఇంతలో వర్షాలు ముంచుకొచ్చాయి... సైనికులు తలదాచుకోవటానికి చోటు కరువయ్యింది... తినడానికి తిండి లేదు... త్రాగడానికి మంచినీరు లేదు... చాలామంది వ్యాధులపాలయ్యారు... ఒక్క అడుగు కూడా ముందుకు వేయలేని స్థితిలో నున్నారు...

అందుకని వెనుకకు తిరగక తప్పలేదు.

నేతాజీ రెండు నెలలు యుద్ధరంగంలో ఉన్నాడు... సైనికులకు దుస్తులు, ఆహారపదార్థాలు సమకూర్చటానికి రంగూన్ వెళ్లాడు... 1944 జూలై 4న రంగూన్ లో ఆయనకు బ్రహ్మాండమైన స్వాగతం లభించింది...

ఇలా కొన్నాళ్లు గడిచిపోయాయి.

జపాన్ ప్రభుత్వం అత్యున్నత పురస్కారాలను ప్రసిద్ధ వ్యక్తులకు ఇస్తుంది... దానిలో ఉదయిస్తున్న సూర్యుని చిహ్నం ఉంటుంది... ఆ పురస్కారం నేతాజీకి ప్రకటించారు.

అందుకోవటానికి జపాన్ రమ్మని అక్టోబరులో ఆహ్వానం వచ్చింది...

ఆయన ఇక్కడకూడా తన త్యాగబుద్ధిని చూపాడు...

“భారతదేశం ముందు విముక్తి చెందాలి... అప్పుడు పురస్కారం స్వీకరిస్తాను...”
అని ప్రకటించాడు.

యుద్ధం గురించి జపాన్ వారితో సంప్రదించటానికి నవంబరులో జపాన్ వెళ్లాడు. ఆయన వెంట కిమాని, చటర్జీ, హబీబుర్ రహమాన్లు ఉన్నారు... అక్కడ పరిస్థితులు అనుకూలంగా లేవు... మళ్ళీ రంగూన్ తిరిగి వచ్చారు...

మళ్ళీ జనవరి నెలలో యుద్ధయాత్ర జరిగింది.

మిత్రరాజ్యాల విమానాలకు ఆకాశంలో ఏ అడ్డంకీ లేకపోయింది... కారణం జపాన్ అనుకొన్న విధంగా విమానాలను పంపకపోవటమే! అట్లాగే! సముద్రంలో బ్రిటీష్ నౌకలకు ఎదురులేకపోయింది...

1945 జనవరి 23 నేతాజీ జన్మదినం...

యుద్ధరంగంలో అపజయాలు ఎదురవుతున్నాయి.. ప్రజల్లో నిరాశ కలుగలేదు... నేతాజీ జన్మదినాన్ని పెద్దఎత్తుతో జరిపారు... ఆయన బరువుకు 1½ రెట్లు తూగే వెండి, బంగారు ఆభరణాలు సమర్పించుకున్నారు... ఇలా తమ ప్రేమను వ్యక్తపరిచారు...

భారతసేన ఐరావతీ నదీ తీరంలో యుద్ధం చేస్తున్నది... ఆ సేన వెనకకు తిరిగిందని నేతాజీకి వార్త అందింది... ఆయనవెంటనే ఆ ప్రదేశానికి చేరుకున్నాడు.

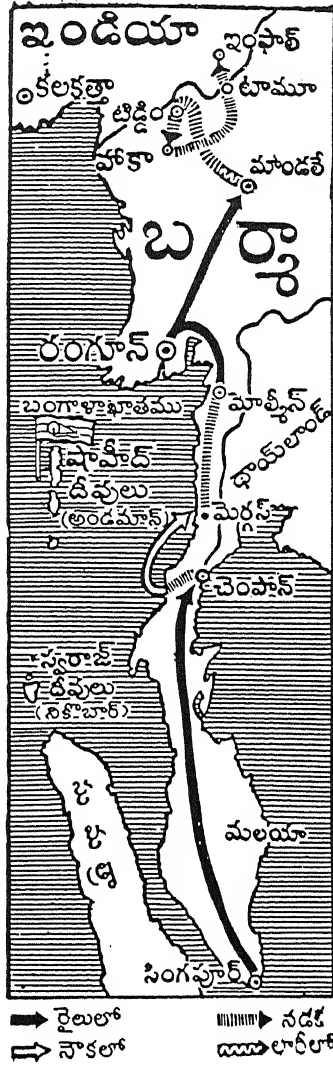
నేతాజీ యుద్ధరంగంలో కనిపించగానే భారతసేనకు ఉత్సాహం ఉరకలు వేసింది. కాని అతికొద్ది సామగ్రితో ఏమి చేయగలరు...? మిత్రపక్షాల ధాటికి ఆగలేకపోయారు... నిదానంగా వెనుకంజ వేయవలసివచ్చింది...

ఇంతలో జర్మనీ, జపాన్లకు పరిస్థితులు అనుకూలించలేదు... ఏ సమయంలోనైనా రంగూన్ మిత్రరాజ్యాలకు వశం అయ్యేటట్లు వున్నది.

అందుకే 1945 ఏప్రిల్ 13న జపాన్ రాయబారి రంగూన్ వదలి పెట్టి వెళ్లిపోయాడు... నేతాజీ కూడా రంగూన్ విడిచి వెళ్ళితే మంచిదని సలహా ఇచ్చారు.

ఆయన 80 మంది ఉన్న స్త్రీ దళాన్ని రంగూన్ నుండి రైలు ఎక్కించి పంపించివేశాడు...

నేతాజీని కూడా వెళ్లిపోమ్మని భారతీయ సైనికాధిపతులు చెప్పారు... ఆయన “ససేమిరా!” అన్నాడు. .. “నేతాజీ! మీరు సురక్షితమైన ప్రదేశానికి వెళ్ళండి... ఇక్కడ మీకు అపాయం” అని చెప్పారు...

అజాద్ హింద్ ఫౌజ్
సింగపూర్ నుండి చేసిన ప్రయాణ మార్గం

“యుద్ధమే అపాయకరమైన వ్యవహారం - మీకు తెలియదా?” అని ఆయన ప్రశ్నించాడు.

“కాని మాకు మీరు క్షేమంగా ఉండటం కావాలి... దానితో మీరు మమ్మల్ని మళ్ళీ ముందుకు నడపగలుగుతారు...”

ఆయన చివరకు ఒప్పకున్నాడు... బరువైన హృదయంతో ఏప్రిల్ 24న ఒక ప్రకటన చేశాడు... దానిలో కొంత ఈ విధంగా ఉన్నది...

“నేను స్వబుద్ధితో బర్మాను విడిచి వెళ్లటంలేదు. ఇక్కడనే మీతో ఉండి తాత్కాలికంగా జరిగిన పరాజయం బాధలను కలిసి పంచుకోవాలనుకుంటున్నాను... నా మిత్రులు... ఉన్నత అధికారులు సలహాపై నేను భారత స్వాతంత్ర్య సమరాన్ని కొనసాగించటానికి వెళ్లిపోవలసివస్తున్నది...

38 కోట్ల సోదరదేశీయుల దాస్య విముక్తికి స్వాతంత్ర్య సమరం సాగిస్తూనే ఉంటాను...

నావలెనే మీరు కూడా అచంచల విశ్వాసాన్ని కలిగివుండండి... నావలెనే మీరు కూడా మహోదయానికి ముందు గాఢాంధకారం వస్తుందని విశ్వసించ వలసిందిగా వినతి చేస్తున్నాను...

భారతదేశం త్వరలోనే స్వతంత్రమై తీరుతుంది. జైహింద్!”

చివరిఘట్టం...

ప్రతి పుస్తకానికి చివరి పేజీ ఉంటుంది... ప్రతి కార్యక్రమానికి చివరి ఘట్టం వుంటుంది... అట్లాగే ప్రతి జీవి జీవితంలోనూ చివరి ఘట్టం తప్పదు...

ఇది నేతాజీ జీవితంలో చివరి ఘట్టం...

రంగూన్ లో తన సైనికులకు చివరి సందేశం ఇచ్చాడు... సహచరుల కోర్కెననుసరించి రంగూన్ నుండి బరువైన హృదయంతో బయలుదేరాడు... నేతాజీలాంటి వ్యక్తి ప్రయాణం ఆరోజుల్లో అంత తేలికైన విషయం కాదు... ఎన్నో వ్యయప్రయాసలకు, ఇబ్బందులకు, గురిఅవుతూ 'బాంకాక్' చేరుకున్నాడు.

అక్కడి నుండి సింగపూర్ చేరుకున్నాడు... 1945 మే 25న సింగపూర్ నుండి అందరినీ ఉద్దేశిస్తూ రేడియోలో ప్రసంగించాడు.

1945 ఆగస్టు 7,9 తేదీల్లో హిరోషిమా, నాగసాకిలపై అమెరికా అణు బాంబులను ప్రయోగించింది... జపాన్ కు చాలా నష్టం వాటిల్లింది... అంతేగాక ఆగస్టు 9న జపాన్ పై రష్యా యుద్ధం ప్రకటించింది... మంచూరియాను... ఉత్తరంగా ఉన్న కొన్ని జపాన్ దీవులను రష్యా ఆక్రమించింది...

జపాన్ చక్రవర్తి దేశవాసుల క్షేమం గురించి ఆలోచించాడు... వారికి రక్షణ కావాలి... అందుకు ఆగస్టు 14న యుద్ధాన్ని విరమిస్తున్నట్లు ప్రకటించాడు.

నేతాజీ ఆగస్టు 15న భారత జాతీయ సైనికులనందరినీ సమావేశపరిచాడు... వారు దాదాపు 23,000 మంది... అందరికీ జీతాలు చెల్లించి వేశాడు... వారిని గురించి ప్రసంగించాడు...

“మీరంతా నిజమైన భారతీయులుగా మసలుకోవాలి... క్షణంసేపు కూడా భవిష్యత్తుపట్ల విశ్వాసాన్ని కోల్పోవద్దు... ఢిల్లీ చేరాలంటే ఎన్నో మార్గాలున్నాయి... ఇప్పటికీ కూడా ఢిల్లీ చేరటమే మన లక్ష్యం... అమరులైన మీ మిత్రుల త్యాగం.. మీలోని ఆత్మసమర్పణాభావం తప్పకుండా విజయాన్ని సాధించిపెడతాయి... ఇంక భారతదేశాన్ని ప్రపంచంలోని ఏ శక్తి సంతకలతో బంధించి ఉంచలేదు... భారతదేశం తప్పకుండా స్వతంత్రం పొంది తీరుతుంది... అది అనతికాలంలోనే జరుగుతుంది”అన్నవి ఆ ప్రసంగంలోని కొన్ని వాక్యాలు...

కొద్దిమంది సహచరులను తీసుకొని టోక్యోకు వెళ్లాలని నిర్ణయించుకున్నాడు... మర్రాడు తూర్పు ఆసియాలో నివసిస్తున్న భారతీయులకందరికీ కృతజ్ఞతలు

చెబుతూ ప్రసంగించాడు... దానిలో వారు చేసిన త్యాగాన్నీ, ఇచ్చిన ఆర్థిక సహాయాన్నీ కొనియాడాడు... “భారతదేశ భవిష్యత్తు గురించి ఎప్పుడూ సందేహించకండి... భారతదేశం స్వాతంత్ర్యం పొందుతుంది - జైహింద్!” అంటూ ప్రసంగాన్ని ముగించాడు.

ఆయన వెంట ఉన్నవారు... హబీబుర్ రహమాన్ ఖాన్, ఎస్.వి. ఆయ్యర్... వారు బాంకాక్ చేరుకున్నారు... అక్కడ ఉన్న బాంబర్ విమానాలలో ఒకదానిని జపాన్ వారు సిద్ధం చేశారు... అది 97-2 టైపు బాంబరు విమానం.. పైలట్ల కొరత కూడా ఉన్నది.. దొరికిన వారితోనే విమానాన్ని నడిపించారు... దానిలో జపాన్ అధికారులు కూడా కొందరున్నారు...

ఆ విమానంలో సైగాన్ నుండి సికింగ్ మీదుగా “డైరేన్” అనే ప్రదేశం ద్వారా మంచూరియా చేరాలనేది వాళ్ల ఉద్దేశ్యం... యుద్ధ విమానం చిన్నది... అందువలన భారతీయులలో నేతాజీ, హబీబుర్ రహమాన్ ఖాన్ తప్ప మిగతా వాళ్లు అక్కడే ఆగిపోయారు... కొన్ని సంచలన లగోజీ ఎక్కువ అయ్యింది. .. ఆ ఎక్కువ బరువుతోనే విమానం “టోరేన్” అనే చోటకు చేరుకున్నది... ఇది సైగాన్, హనోయ్ల మధ్యనున్నది... అక్కడ మెషిన్ గన్లు ఊడదీసి విమానం బరువు తగ్గించారు...

1945 ఆగస్టు 18 ఉదయం 5 గంటలకు మళ్ళీ విమానం బయలుదేరింది... మధ్యాహ్నానికి “తైవాన్” లో నున్న “తెపైసంగ్ షాన్” అనే చోటికి చేరింది... ఇంకా 6 గంటలు ప్రయాణిస్తే చేరవలసిన ప్రదేశం వస్తుంది... అందుకని విమానాన్ని పూర్తిగా పరీక్షించారు... అన్నీ సరిగ్గా ఉన్నాయో లేదో చూచుకున్నారు...

మధ్యాహ్నం రెండు గంటలకు మళ్ళీ ప్రయాణం సాగించారు... దానిలో అప్పుడు 13 మంది ఉన్నారు...

విమానం క్షేత్రంలో మూడు వంతులు ప్రయాణించింది... వెంటనే ఎడమవైపుకు ఒరిగిపోయింది... విమానం క్షేత్రం దాటింది... మట్టి గుట్టలలోనికి దూసుకుపోయింది... పైలట్ గుండెలలో స్టీరింగ్ గేర్ గుచ్చుకుపోయింది... ఇంకొక పైలట్ కు స్టీరింగ్ రాడ్ తగిలి తలబద్ధలయ్యింది... జపాన్ అధికారులలో ఇద్దరు మాత్రం బతికిబయటపడ్డారు...

ఈ వార్త తెలిసిన వెంటనే మోటారు కారులో ప్రమాదానికి గురైన వారిని “తైఫే”లోని వైద్యశాలకు తరలించారు.. అక్కడ జపాన్ డాక్టర్లు చేయవలసినదంతా చేశారు. కాని ప్రయోజనం లేకపోయింది. రాత్రి 8.30 గంటలకు సుభాస్ చంద్రబోసు అంతిమశ్వాస విడిచిపెట్టాడు.

ఆగస్టు 20న ఆయనకు అక్కడే దహనక్రియలు జరిపారు...

జపాన్ ముఖ్యపట్టణం టోక్యోలో “రెంకోజీ” అనే బౌద్ధదేవాలయం ఉన్నది... అక్కడ అద్భుతాలను భద్రపరిచారు... విమానప్రమాదం జరిగిన చోట నేతాజీకి సంబంధించిన ఆభరణాలు... విలువైన వస్తువులు లభించాయి... వాటిని తరువాత భారత ప్రభుత్వానికి అందించారు...

తరువాత హబీబుర్ రహమాన్ ఖాన్ ఆనాడు జరిగిన సంఘటనను గురించి చెప్పాడు... ఈయనకు ఎక్కువ దెబ్బలు తగలలేదు...

దాని ప్రకారం నేతాజీ, ఆయనా కాలిపోతున్న విమానం నుండి బయటకు దూకారు... నేతాజీ బట్టలపైన పెట్రోలుచిలకబడి ఉంది... అవి మండుతూ ఉన్నాయి... వెంటనే హబీబుర్ రహమాన్ ముందుకు దూకాడు... మంటలు ఆర్పివేశాడు... నేలపైన పడుకోబెట్టాడు... సుభాస్ తలకు పెద్ద గాయమయ్యింది. .. రక్తం కారసాగింది... శరీరం మంటలకు చాలా చోట్ల కాలిపోయింది...

అప్పడు నేతాజీ సుభాస్ చంద్రబోసు ఇలా చెప్పాడు...

“ఈ ప్రమాదం నుండి బతికి బయట పడతాననే ఆశ ఏమాత్రం కనిపించటం లేదు... ఆఖరిశ్వాస విడిచేటంతవరకు నేను భారతదేశ స్వాతంత్ర్యానికై పోరాడుతూనే ఉన్నానని, నీవు భారతదేశం వెళ్లిన తరువాత అక్కడి వారికి తెలియజేయి... మనను బానిసత్వంలో ఏ శక్తి ఇప్పడు ఉంచలేదు... పోరాటాన్ని భారతీయులు కొనసాగించాలి... త్వరలోనే మనకు స్వాతంత్ర్యం వస్తుంది...”

సరిగ్గా ఈ మాటలు అన్న రెండు సంవత్సరాలకు నేతాజీ ఆశయం సిద్ధించింది...

1947 ఆగస్టు 15న మనం స్వతంత్రులమయ్యాము...

జైహింద్!

30
330001

* * *

